

YIL: 10 • SAYI: 19
NİSAN 2018

YEAR: 10 • ISSUE: 19
APRIL 2018

TARİHİN PEŞİNDE
-ULUSLARARASI TARİH ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ-

THE PURSUIT OF HISTORY
-INTERNATIONAL PERIODICAL FOR HISTORY AND SOCIAL RESEARCH-

(e-dergi)
ISSN: 1308-5468
(basılı)
ISSN: 1308-545X

www.tarihinpesinde.com
www.thepursuitofhistory.com

TARİHİN PEŞİNDE Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi; EBSCO adlı uluslararası indeks ve ULAKBİM TR veri tabanınca taranmaktadır.
THE PURSUIT OF HISTORY -An International Periodical for History and Social Research is searched in the EBSCO international index and ULAKBIM TR (TURKISH ACADEMIC NETWORK AND INFORMATION CENTER) index and database.

Editör
Prof. Dr. Necmi UYANIK

Yönetim Kurulu
Doç. Dr. Abdurrahman SAVAŞ (İstanbul Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Ahmet CUMA (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Ahmet Kazım ÜRÜN (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Caner ARABACI (Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Ertekin Mustafa DOKSANALTI (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mustafa GENCER (Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mustafa TOKER (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Necmi UYANIK (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Özdemir KOÇAK (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Ufuk Deniz AŞÇI (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye)

Editör Yardımcıları
Doç. Dr. Cemal ÇETİN (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Fatih ÇOLAK (Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Harun YILDIZ (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih BERK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/ Türkiye), Dr. Muhammet ERBAY (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Muhammed SARI (Aksaray Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARSLAN (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Mustafa ZENGİNBAŞ (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye), Rıza ÖZBÖLÜK (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Dr. Salih KIŞ (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Serdar KARA (Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Yunus İNCE (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Zehra ODABAŞI (Selçuk Üniversitesi/Türkiye)

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Abdullah KAYGI (Hacettepe Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Ahmet Şamil GÜRER (Ankara Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Sami ELAYDY(Ain Şams Üniversitesi/Mısır), Prof. Dr. Alaaddin AKÖZ (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Ali BAYKAN (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Ali BİRİNCİ (Polis Akademisi Başkanlığı/Türkiye), Prof. Dr. Anvarbek MOKEEV (Manas

Üniversitesi/Kırgızistan), Prof. Dr. Azmi ÖZCAN (Sakarya Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Azmi SÜSLÜ (Ankara Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ (Emekli Öğretim Üyesi/ Türkiye), Prof. Dr. Benjamin FORTNA (Arizona Üniversitesi/ABD), Prof. Dr. Birol AKGÜN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Caner ARABACI (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Claus SCHÖNİG (Berlin Freie Üniversitesi/Almanya), Dr. Öğr. Üyesi Çağatay BENHÜR (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Eun-Kyung OH (Dongduk Women's Üniversitesi/Güney Kore), Dr. Fatima HOCİN (Aya Kiril ve Metot Universitesi), Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Hasan BAHAR (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Hüseyin MUŞMAL (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye), Doç. Dr. İbrahim Halil SUGÖZÜ (Şırnak Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. İlber ORTAYLI (Emekli Öğretim Üyesi/ Türkiye), Prof. Dr. Kemal ÖZCAN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Kurtuluş DİNÇER (Hacettepe Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. M. Akif ERDOĞRU (Ege Üniversitesi/ Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih BERK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞLU (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mehmet ÖZDEN (Hacettepe Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Metin AYIŞIĞI (Van 100. Yıl Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Hacettepe Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Necmi UYANIK (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Özdemir KOÇAK (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Rainer CZİCHON (Berlin Freie Üniversitesi/Almanya), Prof. Dr. Ramazan YELKEN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Sabri Tevfik HAMMAM (Sohag Üniversitesi/Mısır) Prof. Dr. Salim CÖHÇE (İnönü Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. S. Esin DAYI (Atatürk Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. S. Waleck DALPOUR (Maine Üniversitesi/Amerika Birleşik Devletleri), Dr. Öğr. Üyesi Sefer SOLMAZ (Selçuk Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU (Marmara Üniversitesi/ Türkiye), Prof. Dr. Thomas Drew-BEAR (Lyon Üniversitesi/Fransa), Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN (Ankara Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Ufuk Deniz AŞÇI (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Yusuf SARINAY (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. Zekeriya MIZIRAK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi/Türkiye)

TARIHIN PEŞINDE
-ULUSLARARASI TARİH ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ-

THE PURSUIT OF HISTORY
-INTERNATIONAL PERIODICAL FOR HISTORY AND SOCIAL RESEARCH-

Baskı Öncesi:
MinyaTÜ®K

Baskı:
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
MATBAASI
Selçuklu / Konya

İletişim:
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü Kampüs/Konya

☎ 0.332.2231423 / 0.542.3566471
http://www.tarihinpesinde.com
www.thepursuitofhistory.com

tarihinpesinde@hotmail.com,
dergi@tarihinpesinde.com,
thepursuitofhistory@hotmail.com

Hakem ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. A. Bican ERCİLASUN (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. A. Halûk YÜKSEL (Anadolu Üniversitesi), Prof. Dr. A. Kâzım ÜRÜN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. A. Yaşar OCAK (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi), Prof. Dr. Abdullah KAYGI (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Abdullah ÖZTÜRK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Abdullah SAYDAM (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Abdülkadir YUVALI (Emekli Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Adnan SOFUOĞLU (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Adnan ŞİŞMAN (İstanbul Gediz Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet KANKAL (Dicle Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet Kazım ÜRÜN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet YAMAN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Alaaddin AKÖZ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Ali AKYILDIZ (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Ali BİRİNCİ (Polis Akademisi Başkanlığı), Prof. Dr. Ali BORAN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV (Devlet İdarecilik Akademisi/Azerbaycan), Prof. Dr. Anvarbek MOKEEV (Manas Üniversitesi/Kırgızistan), Prof. Dr. Arif BİLGİN (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Ayfer ÖZÇELİK (Pamukkale Üniversitesi), Prof. Dr. Azmi ÖZCAN (Bilecik Üniversitesi), Prof. Dr. Azmi SÜSLÜ (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ (Emekli Öğretim Üniversitesi), Prof. Dr. Bayram ÜREKLİ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Abant İzzet Baysal Üniversitesi), Prof. Dr. Benjamin FORTNA (Arizona Üniversitesi/ABD), Prof. Dr. Birol AKGÜN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Prof. Dr. Bülent ÇUKUROVA (Dokuz Eylül Üniversitesi), Prof. Dr. Caner ARABACI (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Cemal GÜVEN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Cezmi ERASLAN (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Claus SCHÖNİG (Freie Üniversitesi Berlin/Almanya), Prof. Dr. David KUSHNER (Haifa Üniversitesi/İsrail), Prof. Dr. Deniz ŞAHİN (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Doğan YÖRÜK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Erdal AYDOĞAN (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Erkan GÖKSU (Gaziosmanpaşa Üniversitesi), Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Esra BURCU (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Eun-Kyung OH (Dongduk Women's Universitesi/Güney Kore), Prof. Dr. Evangelia BALTA (Milli Helenik Araştırma Vakfı/Yunanistan), Prof. Dr. Fahrettin TIZLAK (Süleyman Demirel Üniversitesi), Prof. Dr. Fahri UNAN (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Ferda AYSAN (Dokuz Eylül Üniversitesi), Prof. Dr. Fethi GEDİKLİ (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Ferudun ATA (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Géza Dávid (ELTE Török Tanszék Budapest Múzeum/Macaristan), Prof. Dr. Gümeç KARAMUK (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. H. Hadi SÜMER (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr.

Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Hale ŞIVGIN (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Hasan BAHAR (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Hayati AKTAŞ (Antalya Akev Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin BAĞCI (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin GÜMÜŞ (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin KANDEMİR (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin MUŞMAL (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. İbrahim SOLAK (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi), Prof. Dr. İhsan GÜNEŞ (Anadolu Üniversitesi), Prof. Dr. İlber ORTAYLI (Emekli Öğretim Üyesi/İstanbul), Prof. Dr. İlhan ŞAHİN (Manas Üniversitesi/Kırgızistan), Prof. Dr. İzzet ÖZTOPRAK (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. İzzet SAK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Jon T. OPLİNGER (Maine Üniversitesi/ABD), Prof. Dr. Judith SPENCER (Alberta Üniversitesi/ Kanada), Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK (Karadeniz Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Kemal ÖZCAN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Kubilay AKTULUM (Süleyman Demirel Üniversitesi), Prof. Dr. Kurtuluş DİNÇER (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Levent ZOROĞLU (Batman Üniversitesi), Prof. Dr. M. Akif ERDOĞRU (Ege Üniversitesi), Prof. Dr. M. Metin HÜLAGÜ (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. M. Murat ÖNTUĞ (Uşak Üniversitesi), Prof. Dr. M. Serhat YILMAZ (Kastamonu Üniversitesi), Prof. Dr. Mahmut ATAY (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet AÇA (Balıkesir Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet AKGÜL (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞLU (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet ÖZ (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet ÖZDEN (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet SEYİTDANLIOĞLU (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet TEMEL (Muğla Üniversitesi), Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Metin AYIŞIĞI (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (Ege Üniversitesi), Prof. Dr. Michel BALİVET (Province Üniversitesi/Fransa), Prof. Dr. Mikail BAYRAM (Emekli Öğretim Üyesi/Konya), Prof. Dr. Musa ÇADIRCI (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Mushtaq Ahmad KAW (Keşmir Üniversitesi/Hindistan), Prof. Dr. Mustafa AVCI (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK (Gaziosmanpaşa Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa GENCER (Abant İzzet Baysal Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Münir ATALAR (Gaziosmanpaşa Üniversitesi), Prof. Dr. N. Güngör ERGAN (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Necdet HAYTA (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Necmettin ALKAN (Karadeniz Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Necmi UYANIK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Nedim İPEK (Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Prof. Dr. Nikos P. TERZİS (Aristotle Üniversitesi /Yunanistan), Prof. Dr. Nilgün ÇELEBİ (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Nuriye BİLİK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Nurullah ÇETİN (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr.

Oğuz AYTEPE (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Orhan CEBRAİLOĞLU (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Prof. Dr. Orhan KILIÇ (Fırat Üniversitesi), Prof. Dr. Osman AKANDERE (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Ömer TURAN (Ortadoğu Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Özdemir KOÇAK (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Parviz ABOLGASSEMİ (Province Üniversitesi/Fransa), Prof. Dr. Raif PARLAKKAYA (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Rainer CZİCHON (Freie Üniversitesi Berlin/Almanya), Prof. Dr. Ramazan ACUN (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Ramazan YELKEN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Prof. Dr. Recep DİKİCİ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Remzi DURAN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Rüçhan ARIK (Emekli Öğretim Üyesi/Ankara), Prof. Dr. S. Esin DAYI (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. S. Waleck DALPOUR (Maine Üniversitesi/ABD), Prof. Dr. Saadettin GÖMEÇ (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Sabri SÜRGEVİL (Ege Üniversitesi), Prof. Dr. Sadık SARISAMAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi), Prof. Dr. Saim SAVAŞ (Uşak Üniversitesi), Prof. Dr. Salih AYNURAL (Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü), Prof. Dr. Salim CÖHÇE (İnönü Üniversitesi), Prof. Dr. Salim KOCA (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Selami KILIÇ (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Serpil SÜRMELİ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi), Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Şahin AKINCI (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Şefika KURNAZ (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. T. Faik ERTAN (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. T. Niyazi KARACA (Bozok Üniversitesi), Prof. Dr. Thomas Drew-BEAR (Lyon Üniversitesi /Fransa), Prof. Dr. Tuncer BAYKARA (Emekli Öğretim Üyesi/ İzmir), Prof. Dr. Yasemin DOĞANER (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Yaşar ÖZÜÇETİN (Ahi Evran Üniversitesi), Prof. Dr. Yaşar SEMİZ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Yılmaz KOÇ (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Yunus KOÇ (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ (KTO Karatay Üniversitesi), Prof. Dr. Yusuf ÖZ (Kırıkkale Üniversitesi), Prof. Dr. Yusuf SARINAY (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi), Prof. Dr. Zeki USLU (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet ALTINTAŞ (Afyon Kocatepe Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet ATALAY (Artvin Çoruh Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet CUMA (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet DALKIRAN (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet Şamil GÜRER (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Ali BÜYÜKARSLAN (Medipol Üniversitesi), Doç. Dr. Ali TEMİZEL (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Barış SARIKÖSE (Karabük Üniversitesi), Doç. Dr. Bayram AKÇA (Muğla Üniversitesi), Doç. Dr. Birol GÜLNAR (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Bülent BAKAR (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Charles WILKINS (Wake Forest Üniversitesi/ABD), Doç. Dr. Dimitris MAVROSKOUFİS (Aristotle Üniversitesi/Yunanistan), Doç. Dr. Durmuş BULGUR (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Elçin EHMEDOV (Devlet İdarecilik Akademisi/Azerbaycan), Doç. Dr. Elman NESİROV (Devlet İdarecilik Akademisi/Azerbaycan), Doç. Dr. Erdal AÇIKSES (Fırat Üniversitesi), Doç. Dr. Fahri YETİM (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Doç. Dr. İbrahim ÇOBAN (Selçuk Üniversitesi/Türkiye), Doç. Dr. İbrahim Halil SUGÖZÜ (Şırnak Üniversitesi), Doç. Dr. İbrahim KUNT (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. İbrahim ŞİRİN (Kocaeli Üniversitesi), Doç.

Dr. Kamil ÇOLAK (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Doç. Dr. Kezban ACAR (Celal Bayar Üniversitesi), Doç. Dr. M. Ali HACIGÖKMEN (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. M. Hakkı AKIN (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet KURT (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet MERCAN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet TEKOCAK (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Meral BAYRAK (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Doç. Dr. Metin AKSOY (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Muhammed SARI (Aksaray Üniversitesi), Doç. Dr. Murat ÖNSOY (Hacettepe Üniversitesi), Doç. Dr. Mustafa BIYIKLI (Dumlupınar Üniversitesi), Doç. Dr. Mustafa GENÇOĞLU, (Uşak Üniversitesi), Doç. Dr. Mustafa TOKER (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Mutluhan TAŞ (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. N. Sabiroviç NİYAZOV (St. Petersburg Devlet Üniversitesi/Rusya), Doç. Dr. Naile HACIZADE (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Nejdet GÖK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Osman KUNDURACI (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Ömer AKDAĞ (KTO Karatay Üniversitesi), Doç. Dr. Ömer ÖZDEN (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Reyhan SUNAY (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Rüya KILIÇ (Hacettepe Üniversitesi), Doç. Dr. Sabri Tevfik HAMMAM (Sohac Üniversitesi/Mısır), Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Serkan YAZICI (Sakarya Üniversitesi), Doç. Dr. Seyit YÖRE (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Sinan GÖNEN (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Susran Erkan EROĞLU (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Taner ASLAN (Aksaray Üniversitesi), Doç. Dr. U. Deniz AŞÇI (Selçuk Üniversitesi), Doç. Dr. Yusuf KILIÇ (Pamukkale Üniversitesi), Doç. Dr. Yüksel KAŞTAN (Akdeniz Üniversitesi), Doç. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi), Doç. Dr. Zekeriya MIZIRAK (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Doç. Dr. Zühal TÜRKTAŞ (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi A. Kürşat GÖKKAYA (Gazi Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman SAVAŞ (İstanbul Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Adil Adnan ÖZTÜRK (Adnan Menderes Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Sami ELAYDY (Ain Şams Üniversitesi/Mısır), Dr. Öğr. Üyesi Ahmet DÖNMEZ (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖGERCİN (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ali AHMETBEYOĞLU (İstanbul Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ali BAYKAN (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Athina A. SPİTANOU (Makedonya Üniversitesi /Makedonya), Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KOYUNCU OKCA (Pamukkale Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Aziz MERHAN (Yıldız Teknik Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Bülent ATALAY (Trakya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Çağatay BENHÜR (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Elnur Ağayev (Lefke Avrupa Üniversitesi/ Kıbrıs), Dr. Öğr. Üyesi Ercan YILMAZ (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Erdinç YAZICI (Gazi Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Erol Yüksel (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Fikret HACIZADE (Emekli Öğretim Üniversitesi/Konya), Dr. Öğr. Üyesi Hakan KUYUMCU (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı KAYNAK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Kemal SAYLAN (Gümüşhane

Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi M. Hulusi LEKESİZ (Hacettepe Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi M. Ziya KÖSE (Nevşehir Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DOĞAN (Kırıkkale Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih BERK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KAYIRAN (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILMAZ (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mehtap DEMİR (İstanbul Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ARIKAN (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇIPAN (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Nazlı GÜNDÜZ (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Necla AKKAYA (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ömer Tayfur ÖZTÜRK (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ruhi ÖZCAN (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi S. Süleyman KUCUR (Marmara Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Sefer SOLMAZ (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Serdar SAĞLAM (Hacettepe Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Seyit TAŞER (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin Yıldız (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Tolga BOZKURT (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Yaşar ERDEMİR (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Zehra ODABAŞI (Selçuk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KARTIN (Erciyes Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi), Dr. Fatima HOCİN (Aya Kiril ve Metody Üniversitesi/ Makedonya), Dr. Salih KIŞ (Selçuk Üniversitesi).

TARİHİN PEŞİNDE
Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

Yılda iki sayı (Bahar ve Güz) olmak üzere
internet ortamında elektronik belge ve basılı olarak yayımlanan
uluslararası **hakemli** bir dergidir.

YAYIN İLKELERİ

1. ***Tarihin Peşinde*** *-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi-* / ***The Pursuit Of History*** *-International Periodical For History And Social Research-*, uluslararası hakemli bir dergi olup, bahar ve güz olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.
2. Dergide Türk tarihi ağırlıklı olmak üzere sosyal bilimler alanında yazılmış olan makaleler yayınlanır.
3. Dergiye gönderilen makalelerin özgün bir çalışma olması, daha önce yayınlanmamış olması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda sunulan tebliğler başka bir yerde yayınlanmamış olması ve makale içinde sunulduğu sempozyum vb. belirtilmek kaydıyla yayınlanabilir. Makale içeriklerinin her türlü yasal sorumluluğu yazarlarına aittir.
4. Makaleler için telif ücreti ödenmez. Yazarlar dergi lehine makalelerinin telif hakkından feragat ettiklerini kabul ederler.
5. Derginin yayın dili Türkçe olmakla birlikte uygun görüldüğü takdirde İngilizce, Almanca, Fransızca ve Rusça yazılara da yer verilecektir.
6. Makalelerin başında, 200 kelimeyi aşmayacak şekilde özet metin ve 5 kelimelik anahtar sözcükler bulunmalıdır. Türkçe makalelerde, Türkçe özet ve anahtar kelimelerin yanı sıra, yazarın kullandığı İngilizce, Fransızca, Almanca veya Rusça yabancı dillerinden birisine ait özet ve anahtar kelimeler yer almalıdır. Yukarıda belirtilen yabancı dillerden birisiyle yazılmış makalelerde ise, Türkçe özet ve anahtar kelimeler de bulunmalıdır.
7. Yazılarda yazar unvanı, adı soyadı, görev yaptığı kurum ve e-mail adresi bulunmamalı ve aşağıda belirtilen iletişim adresi üzerinden gönderilmelidir. Yine her türlü haberleşme aşağıda belirtilen iletişim adresinden yapılmalıdır.
8. Makaleler PC uyumlu *Microsoft Word* veya ".doc" uzantılı belge oluşturmaya elverişli kelime işlem programında yazılarak bir adet disket veya CD kaydı ve üç kopya kâğıt çıktısıyla birlikte verilecektir. Eski harfli metinler *Universal Word* ve benzeri programda yazılmış olmalıdır. Özel bir yazı karakteri kullanılmış ise belgeyle birlikte söz konusu fontun da gönderilmesi gerekmektedir. Metin içinde kullanılan resim, harita vb. materyallerin ".jpg / .tiff" uzantılı kayıtları da ayrıca eklenmelidir. Bu tür belgelerin baskı tekniğine uygun çözünürlükte (en az 300 piksel) ve sayfa alanını aşmayacak büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir.
9. Yazılar; *Times New Roman* karakterinde, 11 punto (dipnotlarda 9 punto) büyüklüğünde olmalı, satır sonunda heceleme yapılmamalıdır. Sayfa yapısı A4 ebadında, kenar boşlukları sağdan, soldan, üstten ve alttan 3 cm olmak üzere, 1,5 satır aralığıyla, iki yandan hizalı ve paragraf arası boşluğu, öncesi ve sonrası 3 nk olacak şekilde ayarlanmalı ve sayfa numarası verilmelidir. Paragraf başlarında "TAB" tuşu yerine "ENTER" veya "RETURN" tuşu kullanılmalıdır. Noktalama işaretleri kendilerinden önceki kelimelere bitişik yazılmalıdır. Söz konusu

işaretlerden sonra bir harflik boşluk bırakılmalıdır. Metinler 33 sayfayı aşmamalıdır.

10. Dergiye gönderilen makale, dergi editörü/editör yardımcıları tarafından bilimsel yeterliliğinin denetlenmesi amacıyla üç hakeme gönderilir. Makale, değerlendirme sonucunda iki hakemden gelecek olumlu raporlar doğrultusunda dergi yönetimi tarafından uygun görülen bir sayıda yayınlanır. Raporların olumsuz olması nedeniyle makalenin yayınlanmaması durumunda yazar, her hangi bir hak talebinde bulunamaz.
11. Süreli yayınımız elektronik ve ayrıca basımı yapılan bir dergi olup, basımı yapıldığında bir adet dergi yazarına gönderilir. Ayrı basım talep eden makale sahipleri, sitemize konulacak olan yazılarının pdf formatını indirip çoğaltabilirler.
12. Bir makalede sıra ile özet, giriş, ana metin, sonuç, kaynakça ve (varsa) ekler bulunmalıdır. Makalede ana başlıkların tamamı büyük harflerle ve koyu yazılmalıdır. Ara başlıkların tamamı koyu olarak yazılacak; ancak her kelimenin ilk harfi büyük olacak ve başlık sonunda satırbaşı yapılacaktır. Alt başlıkların tamamı koyu olarak yazılacak; ancak başlığın ilk kelimesindeki birinci harf büyük sonraki kelime/kelimelerin ilk harfi küçük olacak, başlık sonuna iki nokta (üst üste) konularak yazıya aynı satırdan devam edilecektir.
13. Dergide gerek *metin içerisinde* gerekse *dipnot şeklinde* atıf yapılabilir. Ancak genel bir uyum sağlanmasına dikkat edilmelidir. Metin içerisinde atıf sisteminin tercihi durumunda yapılacak olan açıklama dipnotlarında dipnottan sonra atıf yine metin içerisinde yapıldığı gibi olmalıdır.
14. Metin içerisinde yapılacak olan atıflarda aşağıdaki örneklere uygun davranılmalıdır.

Kaynak Gösterme (Atıflar)

* Makalede yapılacak atıflar, ilgili yerden hemen sonra, parantez içinde yazarın soyadı, eserin yayın yılı ve sayfa numarası sırasıyla örnekteki gibi verilmelidir. **(Bloch, 2005: 28)**
* Birden fazla kaynak gösterileceği durumlarda eserler aynı parantez içinde, en eski tarihli olandan yeni olana doğru, birbirinden noktalı virgülle ayrılarak sıralanır. **(İnalcık, 2000: 120; Faroqhi, 2003: 28)**
* İki yazarlı kaynaklarda, araya tire işareti (-) konulur. İkiden fazla yazarlı kaynaklarda ise ikinci yazarın soyadından sonra "vd." kısaltması kullanılmalıdır. **(İnalcık-Seyitdanlıoğlu, 2006: 15), (Akgündüz-Öztürk vd., 2002: 157)**
* Yazarın adı, ilgili cümle içinde geçiyorsa, parantez içinde tarih ve sayfanın belirtilmesi yeterlidir.**(1954: 77)**
* Yazarın aynı yıl yayınlanmış iki eseri, yayın yılına bir harf eklenmek suretiyle ayırt edilir. **(İnalcık, 2000a: 156), (İnalcık, 2000b: 17)**
* Soyadları aynı olan iki yazarın aynı yılda yayınlanmış olan eserleri, adların ilk harflerinin de yazılması yoluyla belirtilir. **(Demir, A., 2003: 46), (Demir, H., 2003: 27)**
* Ulaşılamayan bir yayına metin içinde atıf yapılırken, bu kaynakla birlikte alıntının yapıldığı eser şu şekilde gösterilmelidir: **(Tabaqat-ı Nasırî, 1864: 32'den aktaran; Köprülü, 1991: 19)**
* El yazması bir eser kaynak gösterilirken, müellif veya mütercim adından sonra [yz.] kısaltması konmalı, varak numarası örnekteki gibi belirtilmeli ve tam künye kaynakçada gösterilmelidir. **(Ahmedî, [yz.], 1410: 7b)**
* Arşiv belgeleri kaynak gösterilirken, metin içindeki kısaltma örnekteki gibi olmalı, açılımı kaynakçada verilmelidir. **(BOA. MAD 7342: 25)**

* **Not:** Alanlarında daha çok klasik atıf sistemi esas alınan bilim dallarında, yazarların isteği üzerine söz konusu sistem de uygulanabilir. (Örnek Dipnot: Ali Birinci, *Hürriyet ve İtilâf Fırkası II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar*, Dergâh Yay., İstanbul 1990, s. 156-157.)

Bibliyografya (Kaynakça)

* **Kitap:** Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

* **Derleme Kitap:** İnalcık, Halil-Seyitdanlıoğlu, Mehmet, *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Phoenix Yayınları, Ankara 2006.

* **Makale:** Demirpolat, Enver, "İslâm Felsefesinin Batı Düşüncesine Etkisi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9, Konya 2003, ss. 429- 439.

* **Derleme kitaplardaki makaleler:** Clark, Edward C., "Osmanlı Sanayi Devrimi", *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Derleyen: İnalcık, Halil-Seyitdanlıoğlu Mehmet), Phoenix Yayınları 2006, Ankara, ss. 467- 480.

* **Bildiriler:** Yavaşca, Alâeddin, "Osmanlı ve Mûsiki", *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, Konya, 07- 09 Nisan 1999, (Yayına Hazırlayanlar: Alâaddin Aköz- Bayram Ürekli-Ruhi Özcan), Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 2000, ss. 29- 41.

* **Tezler:** Lekesiz, M. Hulusi, Osmanlı *İlmi Zihniyetinde Değişme (teşekkül-gelişme-çözülme: XV-XVII. Yüzyıllar)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989.

* **Web siteleri:** http://www.xenodochy.org/ex/lists/maslow.html, erişim tarihi: 27.11.2007.

THE PURSUIT OF HISTORY

-An International Periodical for History and Social Research-

is published twice a year (in spring and in autumn)
both in print and e-journal version.
It is an international refereed journal.

Publication Principles

1. *The Pursuit of History -An International Periodical for History and Social Research-*, is an international refereed journal and published twice a year (spring and autumn)
2. The submissions presented to the Journal based on Social Sciences especially Turkish history.
3. Articles sent for publication should have not been previously published in another journal, not even in a different language. The papers submitted for any symposiums or congresses can be published on condition that it has not been previously published and citing the name of the symposiums where the articles presented. Scientific and legal responsibilities of the published texts belong to the authors.
4. No royalty payment for the articles. The writers acknowledge that they will renounce their copyright.
5. The publication language of the journal is Turkish. But if it is approved it can be published in English, French, German and Russian languages.
6. Each article must include an abstract of not more than 200 words and 5 key words. In Turkish articles, one abstract written in any foreign language especially (French, German, English and Russian) should be placed with 5 key words in addition to the Turkish abstracts and key words. If the article is written in the languages stated above, Turkish abstract and key words are required.
7. The titles, the names- surnames of the academicians, the association in which he/she is located, the e-mail addresses shouldn't be written on the texts. The above ones should be sent through the following contact address. Also you can communicate through the contact addresses.
8. The submissions should be written on word-processing programs such as *Microsoft Word* or *the document (the ".doc" texts) that is adaptable* with PC and please send three paper complimentary copies of the texts in addition to the CD or floppy. The texts written with the old (different) letters should be written on Universal Word or similar ones. If any special typeface is used, please send the typeface character with the text. The ".jpg / .tiff" extension records of the materials used in the texts such as the pictures and the maps also should be attached to the texts. Also pay attention to the pixel resolution (at least 300 pixel) adaptable with the printing technique and the size of the materials shouldn't exceed the size of the page.
9. Texts; The main body of the text should be written in Times New Roman letters, font size 11(9 font at footnotes). Please do not syllabify at the end of the line. The paper should be typed on A4-size paper. Leave 3 cm margins on left -and right and top and bottom, use 1.5-line spacing, flush-right alignment. To adjust spacing before or after paragraphs leave "3 nk" and in addition to the page number. At the paragraph indentation please use "TAB" key rather than "ENTER" or "RETURN". Do not write the punctuation marks as adjacent to the last letter, leave one letter space. The text shouldn't exceed 33 pages
10. The article that is arrived to the journal is sent to the three referees by the editor and the editor assistants in order to be examined in terms of

the academic competence. The criterion for assessment is the appropriateness of two referee comments then the articles will be published in any issue decided by the journal management. If the assessment of the article is negative, the writer never demands for right.

11. Our periodical will be presented both e-journal and in print version. Following the publication, one issue of the journal will be sent to the writer of the article. The owner of the articles also downloads the text from the journal web site as PDF pattern
12. Abstract, introduction, main text, conclusion and bibliography are presented consecutively in a text. Main headlines should be big bold letters, the other headlines should be written in bold type with the small letters except for the first letter. Then following the headlines put colon (:) and continue to the text from the same line.
13. Both in text or footnote type reference can be possible. But pay attention to the general consistency. If you use the reference system in the text, the reference after footnote should be used as in the text on the explanatory footnotes.
14. The references used in text should be based on the following samples.

Resource Attributes (References)

* The references used in the text should be started from the relating point and in brackets, the surname of the writer, the publication year of the work, page number stated as in the sample. **(Bloch, 2005: 28)**
* If more than one reference is preferred, the works should be cited in the same brackets from the older to the newer dated with semicolon. **(İnalcık, 2000: 120; Faroqhi, 2003: 28)**
* Please put hypen(-) on the resources with two writers.If the writers are more than two,then after the surname use this abbreviation "et al." **(İnalcık-Seyitdanlıoğlu, 2006: 15), (Akgündüz-Öztürk et al., 2002: 157)**
* If the name of the writer is cited in the text, just only mention the date and the page number **(1954: 77)**
* Two works of a writer that have been published in the same year can be distinguished by adding a letter to the publish date. **(İnalcık, 2000a: 156), (İnalcık, 2000b: 17)**
* If the writers' surnames are similar as well as their publish date, then put the first letter of the names. **(Demir, A., 2003: 46), (Demir, H., 2003: 27)**
* If you don't find the resource that has been attributed in a text, cite both of the resources in the following sample: **(Tabaqat-ı Nasırî, 1864: 32'den aktaran; Köprülü, 1991: 19)**
* While attributing a manuscript, after the name of author and translator put the abbrevaiton of [ms.],and the leaf number should be stated as it is shown in the sample. The whole tag can be cited in the bibliography **(Ahmedî, [yz.], 1410: 7b)**
* While attributing the archive documents, cite in the text just like the following sample,the detailed version should be in the bibliography. **(BOA. MAD 7342: 25)**
* PS: Classical reference system can be used in some scientific branches that used mostly that system
  (Ali Birinci, *Hürriyet ve İtilâf Fırkası II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar*, Dergâh Yay., İstanbul 1990, s. 156-157.)

Bibliography

* **Book:** Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

* **Compilation:** İnalcık, Halil-Seyitdanlıoğlu, Mehmet, *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Phoenix Yayınları, Ankara 2006.
* **Article:** Demirpolat, Enver, "İslâm Felsefesinin Batı Düşüncesine Etkisi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9, Konya 2003, ss. 429- 439.
* **Articles in a compilation work:** Clark, Edward C., "Osmanlı Sanayi Devrimi", *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Derleyen: İnalcık, Halil-Seyitdanlıoğlu Mehmet), Phoenix Yayınları 2006,Ankara, ss. 467- 480.
* **Announcements:** Yavaşca, Alâeddin, "Osmanlı ve Mûsiki", *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, Konya, 07-09 Nisan 1999, (Yayına Hazırlayanlar: Alâaddin Aköz- Bayram Ürekli-Ruhi Özcan), Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 2000, ss. 29- 41.
* **Thesis:** Lekesiz, M. Hulusi, *Osmanlı İlmi Zihniyetinde Değişme (teşekkül-gelişme-çözülme: XV-XVII. Yüzyıllar)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989.
* **Web sites:** http://www.xenodochy.org/ex/lists/maslow.html, history: 27.11.2007.

İÇİNDEKİLER

1-31
Ahmet DALKIRAN
ÇAĞDAŞ TÜRK RESMİNDE HAYVAN MÜCADELE SAHNELERİ
ANIMAL STRUGGLE SCENES IN CONTEMPORARY TURKISH PAINTING

33-59
Aslı ALTANLAR - Duygu KALKAN AÇIKKAPI
IDENTITY CRISIS THROUGH THE CULTURAL HERITAGE-TOURISM DILEMMAS OF THE HISTORICAL NEIGHBOURHOODS AND CHALLENGES THAT LOCAL COMMUNITIES ARE FACING
KÜLTÜREL MİRAS-TURİZM İKİLEMİNDEKİ TARİHİ MAHALLELERİN KİMLİK BUNALIMI VEMAHALLE SAKİNLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

61-84
Ayşe ZAMACI
ONLAR DA ŞEHİT OLDU DEMEK AH… MEŞRUTİYET DÖNEMİ ÇOCUK MECMUALARINDA OSMANLI'NIN İLK HAVA ŞEHİTLERİ
SO THEY WERE MARTYRED, AH!... THE FIRST AVIATION MARTYRS OF THE OTTOMAN IN THE CHILDREN'S PERIODICALS OF THE CONSTITUTIONALIST PERIOD

85-105
Burak ASLANMİRZA
İKTİSADIN BİLİMSELLEŞMESİ VE PROFESYONELLEŞMESİ: KİMDİR, NE DÜŞÜNÜR İBRAHİM FAZIL PELİN?
SCIENTIFICATION AND PROFESSIONALIZATION IN ECONOMICS: IBRAHIM FAZIL PELIN AND HIS ECONOMIC THOUGHT

107-123
Cemile TEKİN
BOSNA-HERSEK ULEMASININ TÜRK HUKUK İNKILABINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ
VIEWS OF BOSNIA-HERZEGOVINIAN INTELLECTUALS OVER TURKISH LAW REFORM

125-153
K. Honoré BANIDJE - Çağatay BENHÜR
THE INSTRUMENTALISATION OF THE HISTORY: THE BENIN'S AGGRESSION ON 16th JANUARY 1977 AND THE MEMORY OF THE VICTIMS
TARİHİN ARAÇSALLAŞTIRILMASI: 16 OCAK 1977 BENİN ÇATIŞMASI VE KURBANLARIN HATIRASI

155-184
Erkan AYGÖR - Hacer KARA
RUMİ VE PALMET MOTİFLERİYLE SÜSLENEN I. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ KONYA ÇEŞMELERİ
KONYA FOUNTAINS OF THE 1st NATIONAL ARCHITECTURAL PERIOD ORNAMENTED WITH RUMI AND PALMET MOTIFS

185-226
Ersoy TOPUZKANAMIŞ
OSMANLI DÖNEMİ İLK MODERN İDADİ PROGRAMLARINDA TÜRKÇE EĞİTİMİ: 1892 YILI ÖRNEĞİ
TURKISH EDUCATION IN THE FIRST MODERN IDADI CURRICULA OF THE OTTOMAN PERIOD: THE SAMPLE OF YEAR 1892

227-245
Eyyub ŞİMŞEK
KUZEY AFRIKA'DA FRANSIZLARA KARŞI DIPLOMATIK BIR MANEVRA: AHMED ATA BEY'IN TUNUS VE TRABLUSGARP MISYONU (1852-1853)
A DEMARCHE AGAINST THE FRENCH IN NORTH AFRICA: AHMED ATA BEY'S TUNUSIA AND TRIPOLI MISSIONS (1852-1853)

247-268
Fatih VAROL - Çağatay ÜNÜSAN
SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜREL MİRAS TURİZMİ KAPSAMINDA KONYA'YA GELEN TURİSTLERİN İMAJ ALGISI
IMAGE PERCEPTION OF TOURISTS COMING TO KONYA IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE CULTURAL HERITAGE TOURISM

269-286
Fatma Nurcan SERT
PARİS'TE ORSAY MÜZESİ İZLENİMLERİ
IMPRESSIONS OF THE ORSAY MUSEUM IN PARIS

287-310
Gamze TOPRAK - Seyit YÖRE
TÜRKİYE'DE ÖZEL SEKTÖRÜN KLASİK MÜZİK ETKİNLİKLERİNİ DESTEKLEME BİÇİMLERİ
SUPPORT FORMS OF PRIVATE SECTOR TO CLASSICAL MUSIC EVENTS IN TURKEY

311-352
Gürhan YELLİCE
ENOSİS Mİ TAM BAĞIMSIZLIK MI? KIBRIS CUMHURİYETİNİN KURULMASINDAN "İLK BÖLÜNMEYE" ATİNA-LEFKOŞA İLİŞKİLERİ (1960-1964)
ENOSIS OR COMPLETE INDEPENDENCE? THE ATHENS-NICOSIA RELATIONS FROM THE ESTABLISHMENT OF THE CYPRUS REPUBLIC UNTIL THE "FIRST PARTITION", 1960-1964

353-378
Hacı Mehmet DURANOĞLU - Mehmet Ali SEVİMLİ
ATALAY TAŞDİKEN SİNEMASINDA BEYŞEHİR VE YÖRESİ MEKÂN KULLANIMI VE KÜLTÜREL ÖGELER
BEYŞEHİR AND VİCİNİTY LANDSCAPES AND CULTURAL PATTERNS IN ATALAY TAŞDİKEN'S CİNEMATOGRAPHY

379-399
İzzet SAK
HÂDİM KÜTÜPHÂNESİ VE BÂNÎSİ MESELESİ
THE ISSUE OF HÂDİM LIBRARY AND ITS FOUNDER

401-431
Muttalip ŞİMŞEK
OSMANLI DEVLETİ'NDE NAKÎBÜLEŞRAFLIK MÜESSESESİ VE BU MÜESSESEYE BAĞLI KAYMAKAMLIKLAR (19. YÜZYIL)
NAQIB OF ASHRAFS INSTITUTION IN THE OTTOMAN EMPIRE AND GOVERNORS UNDER THIS INSTITUTION (19th CENTURY)

433-459
Mürsel BAYRAM - Cihat TANIŞ
MÜSTESNA ORTAKLIK: TÜRKİYE-FİLDİŞİ SAHİLİ İLİŞKİLERİ
AN EXCEPTIONAL PARTNERSHIP: TURKEY-COTE D'IVOIRE RELATIONS

461-479
Arif CABBAROV - Necmi UYANIK
XVIII. YÜZYILIN SONLARI- XIX. YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ-ŞEKİ HANLIĞI İLİŞKİLERİ
THE RELATIONSHIP OF SHEKI KHANATE AND OTTOMAN STATE BETWEEN LATE XVIII AND EARLY XIX CENTURY

481-491
Oktay NAR
TÜRK KÜLTÜRÜNDE VE BEYŞEHİR YER ADLARINDA KADIN
WOMEN IN TURKISH CULTURE AND PLACE NAMES OF BEYŞEHİR

493-513
Vedat KANAT
OSMANLI-RUS DİPLOMASİSİNDE BİR KRİZ: UKRAYNA KAZAKLARI (1768-1792)
A CRISIS ON OTTOMAN-RUSSIAN DIPLOMACY: THE UKRAINIAN COSSACKS (1768-1792)

515-540
Yakup KAYA - Hüseyin ŞAHİN
TÜRK SİYASAL YAŞAMINDA MİLLİYETÇİ CEPHE HÜKÜMETLERİ DÖNEMİ
THE PERIOD OF NATIONALIST FRONT GOVERNMENTS IN THE TURKISH POLITICAL LIFE

541-570
Zafer KARADEMİR
XVIII. YÜZYILDA OSMANLI ÜLKESİNDE KİREÇ ÜRETİMİ ve TÜKETİMİ
THE LIME PRODUCTION AND CONSUMPTION IN THE OTTOMAN COUNTRY IN THE 18TH CENTURY

571-590
Zekiye TUNÇ
ESKİ TÜRK YAZITLARINDA KAĞANIN VASIFLARI VE GÖREVLERİ
THE QUALIFICATIONS AND DUTIES OF KHAGAN IN OLD TURKIC INSCRIPTIONS

TARİHİN PEŞİNDE
-ULUSLARARASI TARİH ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ-
Yıl: 2018, Sayı: 19
Sayfa: 85-105



THE PURSUIT OF HISTORY
-INTERNATIONAL PERIODICAL FOR HISTORY AND SOCIAL RESEARCH-
Year: 2018, Issue: 19
Page: 85-105

İKTİSADIN BİLİMSELLEŞMESİ VE PROFESYONELLEŞMESİ: KİMDİR, NE DÜŞÜNÜR İBRAHİM FAZIL PELİN?

Burak ASLANMİRZA*

Öz

Bu çalışma 1888 ve 1944 yılları arasında yaşamış iktisatçı Ord. İbrahim Fazıl Pelin'in* düşün dünyasına dair genel bir tablo sunmayı ve Pelin'in iktisadi düşünce tarihi açısından var olan önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Literatürde şimdiye kadar Pelin hakkında yapılan değerlendirmeler, onun eserleri üzerine kapsamlı ve bütüncül bir incelemeye dayanmamaktadır. Bu çalışmalarda Pelin'in düşünceleri Cavit Bey'in düşüncelerinin bir devamı niteliğinde algılanarak Pelin hakkında yanıltıcı bir tablo ortaya konulmuş yahut onun düşüncelerinden söz edilirken kesin ifadeler kullanılmaktan kaçınılmıştır. Esas olarak, İbrahim Fazıl Pelin gerek liberal okulun gerekse de müdahaleci okulun görüşlerine ve bu okullara yöneltilen döneminin eleştirilerine olan hakimiyetini ortaya koyarak eklektik bir tutum takınmış ve birey ve devlet arasında, dönemin ortodoks anlatılarının dışında kalan bir zemin üzerine iktisadi düşüncesini inşa etmiştir. Ayrıca, Pelin kendi dönemine değin var olan gelişmeleri yakından tanıyarak ve eserlerinde tanıtarak yerli literatüre kendine değin var olan en kapsamlı katkıyı sunmuştur.

Anahtar Kelimeler

İbrahim Fazıl Pelin, Cavit Bey, İktisadi Düşünce Tarihi, İktisatta Bilimselleşme ve Profesyonelleşme, Modern İktisat Düşüncesi

SCIENTIFICATION AND PROFESSIONALIZATION IN ECONOMICS: IBRAHIM FAZIL PELIN AND HIS ECONOMIC THOUGHT

Abstract

This study aims to frame a general overview about the intellectual world of economist Dist. Prof. Dr. İbrahim Fazıl Pelin who lived between 1888 and 1944 and reveal his importance for the history of economic thought. The evaluations on Pelin in the literature until now were not based on an extensive and holistic examination on his works. In these studies, a misleading frame was set forth about Pelin by perceiving his thoughts as the continuation of Cavit Bey's thoughts or the certain

* Ar. Gör., Kocaeli Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Elemanı, Kocaeli/Türkiye. burak.aslanmirza@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0509-5435
Makalenin Gönderilme Tarihi: 04.01.2018
Makalenin Kabul Tarihi: 29.03.2018
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 24.04.2018

statements were avoided while his thoughts were mentioned. Fundamentally, he embraced an eclectic approach by propounding his authority over the thoughts of liberal school and interventionist school along with the criticism towards these schools. In addition, he formed his economic thought between the individual and the state on a ground which was exceptional from orthodox views of the period. Moreover, he made the most extensive contribution to the local economic literature until his time by following and introducing the up-to-date developments in the economic thought in his works.

Keywords

İbrahim Fazıl Pelin, Cavit Bey, History of Economic Thought, the Professionalization and the Scientification of Economics, Modern Economic Thought

1.GİRİŞ

TÜRKİYE'DE İKTİSADIN BİLİMSELLEŞMESİ VE PROFESYONELLEŞMESİ

19. yy.'da Osmanlı düşün hayatına tesir etmeye başlayan Avrupa iktisat düşüncesi üzerine, gerek dönemin iktisat ile ilgilenen aydınlarının düşün dünyalarını çözümlemek ve gerekse döneme ait genel bir perspektif ortaya koymak adına yapılan tarihsel çalışmalar erken Cumhuriyet dönemine değin bir süreklilik arz edecek şekilde literatürde yerini almaya başlamıştır. Ancak bu çalışmaların Cavit Bey ile sonlanması modern iktisat düşüncesinin İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e dönüşüm sürecinde aldığı şekli ve bilimselleşme serüvenini, tanımlamak konusunda literatürde eksiklik yaratmaktadır. Öte yandan iktisat fakültesinin kurulmasıyla iktisadın ayrı bir bilim haline gelmesi ve iktisatçılığın, devlet finansı ve muhasebecilik nezdinde gördüğü kıymetten hususi bir meslek haline evrilmesi ve profesyonel bir meslek olarak saygı görmesi Cavit Bey'den bir sonraki kuşağa denk gelmektedir. Avrupa'da 19. yy.'ın son çeyreğinde iktisadi tartışmaların amatör tartışmaların ötesine geçerek profesyonelleşmesi ve iktisadın profesyonel iktisatçılar tarafından icra edilen bir bilim halini alması sürecinin benzeri Türkiye'de 1936'da iktisat fakültesinin kuruluşu ile gerçekleşmiştir.[1] Sakızlı Ohannes Paşa ile Türkiye'de iktisat literatürüne profesyonel anlamda yapılmış katkıları 20. asrın ilk çeyreğinde Cavit Bey'in iktisadi çalışmaları takip etmiştir.

Ohannes Paşa'nın yaşadığı dönemde iktisat tartışmalarının iki eksende yürümüş olduğu görülür. Ohannes Paşa'nın iktisatçı kimliği dahilinde, sistemli bir şekilde savunusunu yaptığı liberal fikirler, yaşadığı dönemin korumacı iktisat anlayışı yanlısı entelektüel, sosyal ve siyasi çevresi içerisinde, mesleki olarak değil fakat bir ilgi ve merak sonucu iktisatla uğraşan dönemin entelektüelleri tarafından muhatap alınmış ve Türkiye'de bu dönemin tartışmaları profesyonellerle, iktisatla dönemin politik bağlamı içerisinde, iktisadi düşünceye siyasi düşüncesini tamamlayacak bir öge olarak yaklaşanlar arasında yürümeyi sürdürmüştür.[2] Yine de bilimselleşme ve profesyonelleşme adına, iktisadi düşüncenin gelişiminde 19. yy.'da ortaya konan katkılarla alınan yolun bir getirisi olarak, Cavit Bey'in temsil ettiği bir sonraki kuşakta iktisadi düşünce, siyasi çevrelerde bir saygı uyandırmış,

---

1 Avrupa'daki economie politique için yapılan bu profesyonelleşme ayrımı adın bk.a bkz: Orhan Kurmuş, *Bir Bilim Olarak İktisat Tarihinin Doğuşu*, Yordam Kitap, İstanbul, 2009, ss. 81-83.

2 İktisat, dönemin entelektüel çevreleri tarafından ayrı bir bilimsellik içerisinde ele alınmıyordu. Dönemin entelektüelleri için iktisat, onların diğer sosyal ve siyasi fikirlerini tamamlayacak bir ilgi alanıydı. Dolayısıyla, iktisat onlar için bağımsız bir ilmi düşün alanı değil, kendi politik ve sosyal fikirlerini aradıkları bir alet çantası niteliğindeydi denilebilir. Bk. Ahmet Güner Sayar, *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması: Klasik Dönem'den II. Abdülhamit'e*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000, ss. 326-327.

fakat bu saygı gene de iktisadın ayrı bir bilimsel kimliğe evrilmesini bir anda gerçekleştirememiştir. Bu nihai sonuca ancak üçüncü kuşakta varılmış, üçüncü kuşak ile birlikte iktisat ile profesyonel ve dönemin politik pragması etrafında şekillenen amatör uğraşlar da birbirinden ayrışmaya başlamıştır. Bu kuşak ile iktisat, entelektüel çevrelerin kendi aralarında ve evvelden sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek profesyoneller ile meraklı entelektüellerin arasında yürütülen bir tartışma alanından profesyonellerin bilimsel anlamda ele alıp tartıştıkları ve bilimsel bir literatür oluşturmaya başladıkları, bir bilim halini almıştır. Bu kuşağa bakıldığında da, literatüre, iktisadi düşünceleriyle en dikkat çekici ve en geniş çaplı katkıda bulunan ismin ortodoks iktisat okullarının eleştirilerini oldukça iyi anlayarak yaşadığı dönemin sosyal iktisadi koşullarına, yani döneminin gerçekliğine uygun düşecek heterodoks bir iktisadi düşünce biçimine meyleden iktisatçı Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin olduğunu söylemek gerekir. Hasan Saka ile aynı zamanda yurtdışına gönderilen İbrahim Fazıl Pelin akademik kimliğini vefatına değin üstünde taşımış, 1914-1944 seneleri arasında 25 kitap ve pek çok makalesiyle bir iktisat literatürünün oluşumuna ve iktisadın bilimselleşmesine büyük bir katkı sunmuştur.[3] Eserleri, aynı zamanda, Pelin'in iktisatçılar ve onların iktisat düşünceleri hakkında sunduğu detaylı bilgiler göz önüne alındığında kendi dönemine değin oluşturulmuş en geniş kapsamlı monografi örnekleri olma değeri taşır.[4]

İBRAHİM FAZIL PELİN'İN İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ ÇALIŞMALARINDAKİ YERİ VE KIYMETİ

Aslen Selanikli olan Pelin'in eserlerine bakıldığında kullandığı sistemli referansların ve doğrudan yahut dolaylı olarak atıfta bulunduğu isimlerin çeşitliliği döneminin literatürüne olan hakimiyetini göz önüne sermektedir. Üstelik, eserlerinde kullanılan referanslara dikkat edildiğinde ömrünün

3 Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Profesör İbrahim Fazıl Pelin Üzerindeki Fikri Tesirlere Dair", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, c. 11, sayı 1-2, 1945, 10-22, s. 12.

4 Pelin eserlerinde dönemin öne çıkan yazarlarının yanında az tanınan pek çok isimden de söz etmiştir. Kullandığı isimlere örnek olarak şu isimler gösterilebilir: Smith, Malthus, Ricardo, Stuart Mill, Jean Baptiste Say, Bastiat, Frederich Roscher, Le Play, Michel Chevalier, Richard Cobden, Saint Simon, Auguste Comte, Augustin Thierry, Barthélemy Prosper Enfantin, Saint-Amand Bazard, François Marie Charles Fourier, Charles Blanc, Robert Owen, Jevons, Marshall, Walras, Pantaleoni, Pareto, Colbert, Malynes, Béthune, Montchrétien, Josiah Child, Cantillon, François Quesnay, Mirabeau, Cabet, Pierre-Joseph Proudhon, Karl Marx, Lasalle, Johann Karl Rodbertus, Friedrich List, Wagner, Schmoller, Schaffle, Cauwès, Kinsley, Léon Bourgeois, Léon Say, Friedrich Freiherr von Wieser, Jean Gustave Courcelle-Seneuil, Edmond Demolins, Auguste Souchon, Mirabeau, Eduard Bernstein, Charles Gide, Perreau, Henri Truchy, Böhm von Bawerk, Carl Menger, Jean Bodin, Victor Bourguin, Werner Sombart, Friedrich Engels, Adolphe Landry, Henri Fayol, Martin Saint Léon, André Liesse, Irving Fisher, Albert, Aftalion, Jean Lescure, Clément Juglar, Aristide Boucicaut, Roosevelt, Taft, Robert Liefman, Michel Augé-Laribé, Sauerbeck, Du Velay, Morawitz, Charles Rist, Michael Block, Biliotti, Reboud, Courelle-Senauil, Gaston Jèze, A. Heidborn, Karl Morawitz, John Maynard Keynes, Seligman, Trotabas, François Piètri, Neumark, Spencer, Durkheim, John Ramsey McCulloch, Montesquieu, David Hume, Ashley, Gaétan Pirou, vs.

sonuna değin kaynak takibini de sürdürmüş olduğu anlaşılmaktadır. Bu açılardan Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin'i profesyonel iktisadın üçüncü kuşağının önde gelen ismi olarak görmek mümkündür. Onun üzerine mercek tutmak, Türkiye'de iktisadın bilimselleşmesi sürecinde profesyonel anlamda aldığı şekli ve kazandığı kimliği tanımlamanın yanı sıra, İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde iktisada yaklaşımın geldiği noktayı da açığa çıkarmak ve geçiş sürecini bu son kuşağın düşünceleriyle tamamlamak açısından önemli olacaktır.

Literatürdeki mevcut çalışmalar arasında, erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye 1930'larda Almanya'dan gelen iktisatçılar üzerine var olan çalışmaların yanında dönemin Türk entelektüel iktisadi düşünürleri üzerine çalışma ortamının cılız kalmış olması, literatürde onların Alman iktisatçıların yanında alanlarında sönük ve cansız kaldıklarına dair bir izlenim oluşmasına sebep olmaktadır. Halbuki, bu kuşak, iktisadi düşünce bağlamında klasik okulun, Alman Tarih Okulu'nun ve diğer birtakım heterodoks iktisat okullarının görüşlerinin Türkiye'de asıl olgunlaşmayı yaşamaya başladıkları ve sistemli bir şekilde iktisatçı entelektüel çevrelerde karşılık buldukları döneme rastlamaktadır. Bu bakımdan Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin'in iktisadi düşüncesi üzerine iktisadi düşüncenin modernleşmesi bağlamında yapılacak bir analiz, düşünce tarihi çalışmaları açısından kıymet arz eder niteliktedir. Dolayısıyla, Pelin'in günümüz literatürüne takdimi önem taşımaktadır.

İBRAHİM FAZIL PELİN'İN İKTİSADİ DÜŞÜNCE DÜNYASI VE ONUNLA İLGİLİ ÇALIŞMALARDAKİ PROBLEMLER

Pelin hakkında şimdiye kadar söylenenler oldukça sınırlı olsa da, bu çalışmalarda mutabık kalınan onun iktisadi perspektifinin Cavit Bey'in düşüncelerinin bir devamı niteliğinde olduğu yönündedir. Fakat Pelin üzerine şimdiye kadar yapılan akademik nitelikli değerlendirmelerin Pelin'in sosyal ve iktisadi düşün dünyasını yansıtmak hususunda birtakım sıkıntılar ihtiva ettiklerini belirtmek gerekiyor. Bu sıkıntıların, şimdiye kadar Pelin'in kendi eserlerinin yeterince incelenmemesinden, onun analizlerine detaylı bir yer verilmemesinden ve onun konumunu saptamak adına döneminin diğer taraflı iktisatçılarının yahut entelektüellerinin görüşlerinin doğrudan referans alınmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Halbuki, Pelin'in dönemine ait, onun hakkında yazılanların Pelin'e dair detaylı bir analiz barındırmadıklarını ve dolayısıyla Pelin'in iktisadi düşüncesine dair dönemin diğer düşünürleri tarafından yapılmış tanımlamaların bir yerde ön yargı barındırıyor olabileceğini belirtmek gerekir.

Pelin için, dönemin Almanya'dan gelen iktisatçısı Neumark'ın hatıratında yalnızca "Pelin, Fransa'da öğrenim go¨rmu¨s¸tu¨. Sadece Fransızca kaynakları tanıyordu ve koyu liberal Ru¨stow'un dediği gibi <taş devri liberali> görüşleri savunuyordu" ifadesi yer almaktadır.[5] Bir diğer kaynak da Şevket Süreyya Aydemir'in eleştirisidir ki, o da Pelin'i "müstemleke iktisatçısı" olarak itham etmekle yetinmiştir.[6] Öte yandan, bu eleştirilerin dönemin etatist havası sebebiyle ortaya konulmuş olduğu kuvvetli bir ihtimal olarak görülmelidir. Nitekim Şevket Süreyya Aydemir, İsmet İnönü'nün benimsediği mutedil devletçilik söylemini sahiplenmiş ve hatta bunu İnönü'nün savunusundan daha da ileri götürerek, diğer Kadrocularla birlikte entelektüel politik ve sosyal düşüncelerini iktisadi devletçilik ile tamamlanmış bir surette ortaya koymuştur.[7] Kadrocular tarafından ortaya konan iktisadi görüşler, Bağımlılık Okuluna yakın durmakla, Alman Tarih Okulu düşüncelerinin sadeleştirilmiş bir formu olarak da görülebilir.[8] Dahası, Kadrocular sadece Pelin'i değil, bütün Darülfünun iktisatçılarını müstemleke iktisatçısı olmakla itham ediyorlardı.[9]

Fritz Neumark'a gelince, onun Pelin ile münasebeti ise iktisat alanında değil, kendi asıl uzmanlık alanı olan kamu maliyesi üzerineydi.[10] Gerçekten de Pelin'in liberal görüşe kuvvetle yakın görülebileceği asıl görüşleri onun maliye üzerine olan düşünceleridir. Yine de, maliye ve iktisat birbirine karıştırılmaması gereken disiplinler olsalar da tümüyle birbirinden bağımsız iki alan da değildirler. Pelin'in düşün temeline karar vermek için yalnız bir alandaki görüşlerine bakmak yeterli gelmeyecek, Pelin'in maliye hakkındaki görüşlerini inceleyip bunları iktisadi görüşlerine genellemek yanlış yönlendirici bir zemin yaratacaktır. Pelin, devletçilik prensibine doğrudan doğ-

---

5 Fritz Neumark, *Boğaziçine Sığınanlar*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1982, s. 58.

6 Şevket Süreyya Aydemir, "Don Kişotun Yeldeğerinlerile Muharebesine, Kürsü Politikacılığına ve Cavit Bey İktisatçılığına Dair", *Kadro*, sayı 17, 1933, 9-15, s. 15.

7 Mustafa Türkeş, "A Patriotic Leftist Development – Strategy Proposal in Turkey in the 1930s: The Case of the Kadro (Cadre) Movement", *International Journal of Middle East Studies*, sayı 33, 2001, 91-114, ss. 95-101.

8 Eyüp Özveren, "The Intellectual Legacy of the Kadro Movement in Retrospect", *METU Studies in Development*, sayı 23/4, 565-576, 1996, s. 570-571; idem., "Ottoman Economic Thought and Economic Policy in Transition: Rethinking the Nineteenth Century", *Economic Thought and Policy in Less Developed Europe*, Routledge, London, 2001, 129-144, s. 139.

9 Pelin'in Aydemir tarafından hedef alınmasının altında yatan asıl sebep kuvvetle ihtimal ki, Aydemir ve Kadroların geleneksel Darülfünun zihniyetine karşı açmış oldukları savaştan kaynaklanıyordu. Pelin de İktisat Fakültesinin en yaşlı üyelerinden biri olarak açık hedef haline geliyordu. Yani mesele düşünsel olmaktan ziyade bir imaj meslesi olarak görülmelidir. Bk. Eyüp Özveren, "A Hundred Years of German Connection in Turkish Economic Thought", *The German Historical School and European Economic Thought*, José Luís Cardoso, Michalis Psalidopoulos (Der.), Routledge, New York, 2015, 149-166, ss. 154-155, 163; Ragip Ege & Harald Hagemann, "The Modernisation of the Turkish University after 1933: The Contributions of Refugees from Nazism", *The European Journal of the History of Economic Thought*, 2012, sayı 19/6, 944-975. Web. 29 Aralık 2017, https://doi.org/10.1080/09672567.2012.735684, s. 951.

10 Neumark ve Pelin'in birbirlerine yakın münasebetleri İktisat Fakültesine bağlı Maliye Kürsüsü vasıtasıyla oluşmuştur. Nitekim maliye derslerine dönüşümlü girmişlerdi. Bk. Neumark, ibid., s. 58.

ruya karşı olmak bir yana, bu anlayışı ölçülü bir surette desteklediğini dahi ifadelerinde açık etmiş, yalnız İnönü hükümetinin mutedil devletçilik (modarate etatism) anlayışının 1931 itibariyle aşırı bir müdahalecilik tutumuna doğru seyrettiği anlaşıldığında da, bunun belli sakıncaları olabileceğini akademik bir dille ifade etmekten geri durmamıştır.[11] Devletin ekonomiye müdahalesi konusunda onun şu sözlerine dikkat çekmek yerinde olacaktır: *"(…) İstihsal ve bütün umur-ı iktisadiye üzerinde devlete bir hakk-ı müdahale vermek prensip itibariyle kabil-i redd olamaz."* [12] Pelin'in eserlerine bakıldığında baz aldığı referanslar da ayrıca, bu suçlamaları yersiz bırakacak türdendir. Yani birtakım sorgulamalar ışığında, Neumark ve Aydemir'in Pelin'i saf bir liberal olarak tanımlamalarının onun düşüncelerini akademik bir incelemeye tabii tutmalarının bir neticesi olmadığını anlamaktayız.

Kenan Göçer ve Cem Çetin'in İbrahim Fazıl Pelin üzerine hazırladıkları çalışmada İbrahim Fazıl Pelin'in düşün dünyası analiz edilirken yalnızca onun 1914 tarihli İlm-i İktisat Dersleri kitabını baz almış oldukları anlaşılmaktadır. Bu inceleme, İbrahim Fazıl Pelin'e dikkat çekmek açısından kıymetli olsa da çalışmada seçilen eseri onun düşün dünyasını aydınlatmak ve yorumlamak adına belli problemler açığa çıkarmaktadır. Birincisi, incelenen söz konusu 1914 tarihli kitap Pelin'in ilk eserlerinden birisidir. Bu kitabın incelenmesi ile ilgili sıkıntılı olan nokta şu ki, İbrahim Fazıl Pelin, bu kitabını kendi telif eserleri arasında göstermemiş, kendi fikirlerini sistematik bir yoldan bu kitabına yansıtmamıştır.[13] İbrahim Fazıl Pelin'in asıl iktisadi görüşlerini, kendi döneminin iktisadi, politik ve toplumsal eleştirilerini görmek ve onun hakkında sağlıklı analizler yapabilmek adına 1916 tarihli Bütçe, 1927 tarihli İktisat, 1933 tarihli İktisat II ve 1937 tarihli Finans İlmi ve Finansal Kanunlar kitabına bakmak gerekmektedir. Bu kitaplar incelendiğinde, İbrahim Fazıl Pelin'in düşün dünyasına dair tanımlamalar onun hakkında sağlıklı bir tablo ortaya koyabilecektir.

İkinci problem Pelin'in iktisadi çizgisine dair ortaya konan tespitlerle alakalıdır. Sunulan tebliğ ve ortaya konan kitapta, Göçer ve Çetin, Pelin'in liberal bir kuşağın temsilcisi olduğunu belirtmektedirler. İfade ettikleri liberal iktisadi düşünce kuşaklarını Serandi Arşizen ile başlatarak, Ahmet Cevdet Paşa, Sakızlı Ohannes, Münif Paşa, Mehmet Şerif Efendi, Mehmet Cavit Bey ile sürdürerek İbrahim Fazıl Bey ile sonlandırmaktadırlar.[14] Öte yandan

---

11 İbrahim Fazıl Pelin, *İktisat*, c.2, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1933, ss. 126-127; idem., "Ticaret ve Finans Münasebetlerimiz", *Siyasal Bilgiler Mecmuası*, sayı 61, 1936, s. 25.

12 idem., *İktisat*, Akşam Matbaası, İstanbul, 1927, s. 319.

13 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 180_09_87_423_1, s. 3.

14 Kenan Göçer & Cem Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı ve ve İlm-i İktisat Dersleri Kitabı Üzerine", Kenan Göçer & Cem Çetin (Haz.). *Osmanlı'nın Son İktisat Kitaplarından İlm-i İktisat Dersleri*, Okur Akademi, İstanbul, 2017, 9-

hatırlatmak gerekir ki, iktisadi düşünce bağlamında kitap yazmış olan bu isimler arasında, Pelin hariç, iktisat ile profesyonel anlamda ilgilenmiş olanları sadece Sakızlı Ohannes Paşa ve Cavit Bey'den ibarettir. Diğer sayılan isimlerin, kendi kitaplarında tutarlı ve derinlemesine bir modern iktisat düşüncesine yer verdiklerini söylemek mümkün değildir. Eğer, bu isimlerin eserleri incelenecek olursa, onların iktisat ile olan uğraşılarının profesyonel bir tutumda olmadığı görülür. Dönemin önemli entelektüellerine ait olan bu kitaplar ancak düşün dünyasında bir liberal formasyona işaret edebilirler.[15] Netice itibariyle bu isimlerin iktisadi fikirleri, ilmi bir tetkik neticesi değil, daha çok dahil oldukları diğer sosyal ve politik fikirlerin bir tamamlayıcı unsuru olarak şekillenmiş gözükmektedir. Dahası, Göçer ve Çetin'in İbrahim Fazıl Pelin'i sıralanan bu kuşağın liberal görüşlerinin Cumhuriyet'e taşındığı bir kanal olduğunu belirtmelerine rağmen, aslında Pelin liberal bir düşünce biçiminden heterodoks bir iktisadi anlayışa meyletmektedir.[16] Pelin'e göre, yaşadığı dönemde iktisadi düşüncede taraf tutmak artık bir mesele değildir. İki taraftan birini seçerek ona bağlılık göstermek ve diğerini metotlarıyla birlikte redde kalkışmak ona göre geçmişte kalmıştır. O artık meselenin bir ölçü meselesi olduğunu ifade etmektedir.[17] Denilebilir ki, Pelin ortodoks iktisat okullarından birinin varlığını kabul ederek onun anlayışını doğrudan takip etmek yerine, bu düşünce okullarına getirilen eleştirilerden istifade ederek bilimsel düşüncelerini şekillendirmiştir. Bu anlamda Pelin'in sahip olduğu miras liberal kuşağın mirası olarak değil, iktisadın bilimselleşmesi ve profesyonelleşmesi adına ortaya konan çabaların biriktirdiği bir miras olarak görülmelidir.

19. yy. ile gelişmeye başlayan *economie politique* ile profesyonel ve entelektüel meraka dayalı uğraşların iktisadi düşünce tarihi çalışmalarında birbirinden ayrılması İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e iktisadi düşüncenin dönüşümünü ve iktisadın Türkiye'deki profesyonelleşme sürecini anlayabilmek açısından daha sağlıklı bir inceleme alanı açığa çıkaracaktır. Eğer, bu ayrım göz önünde bulundurulmazsa, 19. yy.'da yaşamış pek çok aydının

---

20, ss. 9-10; Kenan Göçer & Cem Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in İlm-i İktisat Dersleri Kitabı", *2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies*, c. 2, Temel Gürdal ve diğ. (Haz.). Başköprü Publication, Sakarya, 2017, 41-49, s. 42.

15 Sayar, ibid., ss. 324-335, 397-401; idem., *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Ekonomik, Kültürel ve Devlet Felsefesine Ait Değişmeler*. Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2001, s. 182; Orhan Okay, "Teşebbüse Sarfedilmiş Bir Hayatın Hikâyesi", *Kitap-lık*, sayı 54, 2002, s. 136; Deniz T. Kılınçoğlu, *Economics and Capitalism in the Ottoman Empire*, Routledge, New York, 2015, ss. 1-8; Diren Çakmak, *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Evrimi, Societas ve Universitesi Gerilimi,* Libra Kitap, İstanbul, 2011, ss. 261-268; Orhan Çakmak, "Takdim", *İktisat İlmi*, H. Kürşad Kopuzlu (Haz.), Liberte, İstanbul, iii-xv, s. iv.

16 Göçer & Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı", s. 10.

17 Pelin, "Buhranın Sonuna Erdik mi?", *Her Ay Dergisi Siyaset ve İktisadiyat*, no. 2, 1937, 15-23, s. 23; idem., *İktisat*, s. 319.

iktisat ile ilgilenmiş oldukları göz önünde bulundurulduğunda, iktisadi düşünce bakımından dönemin aydınları arasında sert bir ayrışma olduğu algısı açığa çıkar ki, bu manzara dönemin entelektüel yapısına dair pek de doğru bir tablo ortaya koyamaz. Liberal kuşak, dönemin iktisada meraklı ve bu alanda ürün vermiş entelektüelleri de böylece söz konusu edildiğinde Göçer ve Çetin'in ifade ettiği isimlerle sınırlı kalmayacak, literatürdeki iktisadi düşünce tarihi çalışmaları, dönemin entelektüelleri arasında iktisadi anlamda çetrefilli bir tartışma ve çatışma alanı varmış izlenimini çizecektir. Öte yandan, iktisadın Türkiye'deki profesyonelleşme ve bilimselleşme süreci için bir kuşak çizgisi oluşturacak olursak, o zaman Sakızlı Ohannes Paşa ile başlatacağımız çizgiyi Cavit Bey ile devam ettirebilir ve son sıraya da İbrahim Fazıl Pelin'i yerleştirebiliriz. Nitekim bu üç ismin de ortak özelliği, iktisadı bağımsız bir bilim olarak algılamış, iktisatçılığı bir meslek edinmiş ve iktisadın ayrı bir disiplin olarak kıymet görmesi adına çaba sarf etmiş olmalarıdır.[18]

1838 Balta Limanı Antlaşması ile Osmanlı entelektüel düşünce hayatına sirayet eden modern iktisadi düşüncenin Türkiye'deki bilimselleşmesi ve profesyonelleşmesi ancak yaklaşık bir yüz yıl sonra, 1936'da İstanbul Üniversitesi'nde müstakil bir İktisat Bölümünün kurulması ile gerçekleşmiştir. 1936'da, İktisat Fakültesi'nin kurulması ile iktisat ayrı bir ilim alanı olarak resmen kabul görmüş oldu. Dahası, Türkiye'de hususi olarak iktisatçı yetiştirmek mümkün hale geldiği gibi, iktisadi çalışmalar üzerine oluşan odak sonucu temel eserler Türkçe'ye çevrilmeye başlanıldı ve iktisadi çalışmaların sayısında da artış gözlemlenmeye başlandı. Nitekim fakültenin kurucuları arasında yer alan İbrahim Fazıl Pelin'in, iktisadi düşüncenin profesyonelleşme yolunda kat ettiği sürecin son kuşağını temsil ettiğini söylemek ve bu dönemecin son kilometre taşı olduğunu belirtmek mümkündür.[19]

Ayrıca, Göçer ve Çetin, İbrahim Fazıl Pelin'in İlm-i İktisat Dersleri kitabında yer verdiği iktisadi bilgiler ile Cavit Bey'in İktisat İlmi kitabındaki görüşlerini kıyasladıklarını ifade ederek, İbrahim Fazıl Pelin'in Cavit Bey'den farklı bir iktisadi tutum sergilemediğini belirtmişlerdir.[20] Maliye Bakanlığı'ndan çıkan Atatürk Dönemi Maliye Politikaları isimli kitabında

---

18 Cavit Bey kitabında liberal bir çizgi ile sınırlı olsa da iktisadın uğraştığı alanları tanımlayarak iktisadın ayrı bir bilim olduğuna sıkça vurgu yapmıştır. Cavit Bey, *İktisat İlmi*, Kürşad Kopuz (Haz.), Liberte, Ankara, 2001, ss. 4-9; İbrahim Fazıl Pelin ise yazdığı çok sayıda kitapla iktisadı hem tarafsız bir tutumla halka ve öğrencilerine tanıtmak maksadı gütmüş, hem de bazı telif eserleri ve makaleleri ile profesyonel anlamda iktisadın gelişimi meselesiyle ilgilenerek kendi görüşlerini izah etmiştir. Dahası İbrahim Fazıl Pelin eserlerinde iktisadın müstakil bir bilim olarak halka takdim edişi sırasında iktisadı ahlaken de kuvvetli bir müdafaaya girişerek, kendi döneminde mevcut olduğu anlaşılan tepkilere cevap vermiştir. Pelin, *İktisat*, ss. 14-32.

19 Literatürdeki eksiklikleri gidermek amacıyla pek çok derleme çalışma ortaya koymuş ve bu çalışmalarında tarafsız bir tutumda durmaya çalışarak iktisadi düşüncenin ana hatlarını çizmeye çalışmıştır: idem., ss. 1-10.

20 Göçer & Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı", ss. 13, 19-20.

da Güneri Akalın benzer bir üslup ortaya koymuş, Pelin'i, "Cavit Bey Okulu" diye bir iktisadi düşünce okulu ortaya koyarak, bu okulun içine dahil etmiştir.[21] Düşüncem o ki, Göçer ve Çetin bu kitaptaki ifadelerin tarihsel perspektif eksikliğini bir kenara koyarak tespitlerdeki keskinlikten etkilenmiş olabilirler. Nitekim, bu kitapta da İbrahim Fazıl Pelin'in kendi kaynaklarına başvurulmadan Neumark'ın Pelin için kullandığı "taş devri liberali" ifadesine doğrudan atıfta bulunularak onun görüşlerinin liberal olduğu tespitine yer verilmiştir.[22] Dahası, Akalın, Pelin'in iktisadi görüşlerinden değil, mali görüşlerinden istifade etmiş, Pelin'e dair kaynak olarak, sadece onun Finans İlmi kitabındaki <vergi> meselesiyle alakalı olan kısmı kullanmıştır.

Literatürde İbrahim Fazıl Pelin üzerine vurgu yapmış olan bir diğer isim de Halil Nadaroğlu'dur. Nadaroğlu İbrahim Fazıl Pelin'in döneminin literatürüne olan hakimiyetinin etkileyiciliğinden söz etmiş ve onun maliye alanında, dönem için var olan önemine ve kıymetine yer vererek, Pelin'i bir iktisadi düşünce okuluna koymaktan geri durmuş, Neumark'ın tespitinin de doğruluğu hakkında şüpheci ifadeler kullanmıştır.[23] Gene Nadaroğlu, Pelin'in iktisat ve maliye alanındaki yetkinliğine ve maliye alanında sonraki kuşaklar üzerinde bulunduğu etkiye vurgu yapmış ve Pelin'i dönemi için bir kilometre taşı olarak tanımlamıştır.[24] Son olarak Özveren de, Pelin'in 1933'teki *İktisat* kitabının ikinci cildinde ağırlıklı olarak ticaret meselesine dair olan fikirlerini baz alarak, dönemin literatürüne olan hakimiyetine ve özellikle Pelin'in Alman Tarih Okulu'nun fikirlerini yakinen tanıdığına ve kendi düşüncelerinde bunlardan faydalandığına vurgu yapmıştır.[25]

Yapılmış olan incelemeler hakkında açıkça ifade etmek gerekir ki, İbrahim Fazıl Pelin'in düşün dünyasının doğrudan Cavit Bey'in etkisi altında şekillenmiş olması çok da olası gözükmemektedir. İbrahim Fazıl Pelin'in Mekteb-i Mülkiye'de klasik okulun etkisi altında bir eğitim aldığı doğru varsayılabilse bile, yüksek ihtisasını iki farklı okulda, Paris'te bugün adı "Sciences Po." olarak bilinen meşhur "l'Ecole de Sciences Politique"te ve "l'Ecole des Hautes Etudes Sociales"te yaptığı göz önünde bulundurulmalıdır.[26] Yurtdışına çıktığı dönemde sadece Fransızca bilgisine sahip olduğunu var sayacak olursak dahi, pek çok Alman iktisat düşünürünün eserlerine

---

21 Güneri Akalın, *Atatürk Dönemi Maliye Politikaları*, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2008, s. 17.

22 Göçer & Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı", s. 11.

23 Halil Nadaroğlu, "Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarında Bugüne Kadar İzlenen Maliye Eğitimi ve Politikası", *Türkiye I. Maliye Eğitimi Sempozyumu*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları 1985, ss. 54, 59.

24 idem., s. 54.

25 Özveren, "A Hundred Years of German Connection", s. 163.

26 Fındıkoğlu, ibid., s. 13

yapmış olduğu atıftan bu eserlerin Pelin'in döneminde Fransızca tercümesinin de yapılmış olduğunu anlayabiliriz. Ayrıca, yurtdışında derslerine katıldığı Fransız muallimler de iktisat üzerine farklı yaklaşımları ile dikkat çekmektedirler. Kendi deyişi ile en çok etkilendiği hocaları, hukuk merkezli metodolojik yaklaşımı ile dikkat çeken Gaston Jéze ve organik görüşü ile öne çıkıp döneminde şöhret elde etmiş olan Charles Gide gibi farklı yaklaşımlara sahip iktisat düşünürlerinden ders almak imkanına sahip olmuştur.[27] Ayrıca "telif" olarak tanımladığı eserlerine bakıldığında yaptığı doğrudan ve dolaylı atıflardan dönemin farklı görüşlerine ait literatür bilgisine olan hakimiyeti göz alıcıdır. Cavit Bey'in içinde yaşadığı, devleti iktisatta merkeze alan korumacı iktisat düşüncesinin domine ettiği erken 20. yy.'ın sosyal politik yapısı ile uyuşmayan ortodoks liberal görüşleri karşısında İbrahim Fazıl Pelin'i, bu liberal kuşağın devamı ve geçiş dönemindeki son temsilcisi olarak görmek çok imkân dâhilinde değildir. Pelin'in düşün dünyası her ne kadar liberal bir çizgi etrafında şekillenmeye başlamış olsa da, açıktır ki, bu etkilerden ve eğitimi sırasında üzerinde etki bıraktıklarını ifade ettiği hocalarının sahip olduğu görüşlerin olası etkilerden sıyrılmayı başarabilmiş, kendi döneminin mevcut yapısı açısından realist kabul edilebilecek mutedil bir iktisadi düşünceye meyletmiştir.

Cavit Bey ise eserinde Alman Tarih Okulu'nu ve temsilcilerinin iktisada katkılarını neredeyse yok saymaktadır.[28] Şimdiye kadar yapılan incelemelerde İbrahim Fazıl'ın düşüncelerinin Cavit Bey'in düşün dünyasının bir devamı olarak algılanmış olması sebebiyle meselenin daha net anlaşılması için Cavit Bey ve Fazıl Bey arasında bazı temel anlayışları karşılaştırmalı olarak incelemekte fayda görüyorum.

CAVİT BEY VE İBRAHİM FAZIL BEY

En başta Cavit Bey'in iktisadi düşüncesinde devlet kayda değer bir konuma sahip değildir. *İktisat İlmi* kitabında devlet ve iktisat arasındaki bağı yalnız iki sayfada anlatmakla yetinmekte, devletin rolünü, "güvenlik meselesi", "ticaretin ilerlemesine hizmet etmek", "ilim ve eğitim işlerini ilerletmek olarak" sınırlamaktadır.[29] İbrahim Fazıl Pelin ise, devleti doğrudan iktisadi piyasa aktörlerinden biri olarak görmektedir. Pelin'e göre, piyasada, toprak sahibi, özel müteşebbis ve devlet olmak üzere üç aktör yer alır.[30] Onun düşüncesinde devlet toplumsal çıkarları muhafaza ve temin etmek ve

27 idem., ss. 11, 13.
28 Cavit Bey, ibid., ss. 262-292.
29 idem., s. 314.
30 Pelin, *İktisat*, c. 2, s. 202.

kamu ihtiyaçlarına cevap vermek üzere piyasaya katılım sağlar.[31] Cavit Bey'in Alman Tarih Okulunu ağır eleştirel bir mercek altına alan tutumu karşısında, İbrahim Fazıl Pelin mutedil bir yaklaşım sergilemekte ve önemli olanın liberal yahut korumacı politikalardan birini seçmenin değil, güne ve koşullara göre doğru kararları verebilmek adına karar vermek olduğunu söylemektedir ve bu noktada her iki okulun aşırılıklarına da karşıdır.[32] İktisadi anlamda devlet her ne kadar yüzde yüz güvenilecek bir şahıs değilse de, devlet yüzde yüz cephe alınacak ve iktisadi meselelerden ve piyasadan uzak durması istenecek bir şahsiyet de değildir.[33] Dahası, Pelin için devlet, sınıf çatışmaları arasında bir arabulucu kimliğine sahiptir.[34] Pelin için devlet gene de Rousseau'da görünen tüm toplumu kapsayıcı yapısı Pelin'de mevcut olmasa dahi, onun düşüncesinde, devlet özel rekabete zarar vermemeye dikkat ederek, bireysel çıkarların sosyal çıkarlara zarar vermesinin önünde dengeleyici bir rol sahibi olmalıdır.[35] Özellikle, iktisadi anlamda güçlü bir pozisyona sahip olan sınıfların yanında, kendi haklarını savunma gücünden sıkıntı çeken sınıflar için devlet bir güvence teşkil etmelidir.[36]

Cavit Bey ve İbrahim Fazıl Pelin, iktisat metodu bakımından da farklı görüşlere sahiptirler. Cavit Bey, klasik okulun düşüncesi ile birebir örtüşecek şekilde iktisadın genel ve doğal kanunlara sahip olduğu ve her ikisinin de her yerde, her zaman ve her koşulda geçerli olduğu düşüncesindedir.[37] İbrahim Fazıl Pelin içinse, doğal kanunlar her yerde geçerlidir, fakat zaman ve mekânın etkisine göre bu doğal kanunların etkisi değişime maruz kalabilir. Dahası iktisadın genel kanunları insanın halet-i ruhiye ve fikriyesine, başka bir deyişle insan motivasyonunun yapısına göre şekillenmektedir ki, insanın duygusal dünyası fazla karmaşık ve motivasyonlarına dayalı aksiyonları fazla ön görülemez olduğundan bu kanunları tespit etmesi de güçtür. Bu kanunlar, zaman, çevre ve mekân unsurlarına göre başka şekiller alabilirler.[38] Pelin bu hususta bireysel çıkar ilkesini örnek gösterir. Ona göre, insanın duygusal dünyasının, başka deyişle motivasyonlarının karmaşık yapısı klasik okulun bireysel çıkar kanununun dahi sürekli geçerliliğine engel teşkil edebilir. Bu genel kanunun etkisi, mesela aile menfaati gibi bir takım daha genel menfaatler karşısında azalabileceği gibi, bazen kuvvetli başka duyguların ve koşulların etkisiyle tamamen de ortadan kalkabilir.

31 idem., Finans İlmi ve Finansal Kanunlar, ss. 1-74.
32 idem., "Buhranın sonuna erdik mi?", s. 23.
33 idem., *İktisat*, ss. 316-322.
34 idem., s. 321; idem., *Finans İlmi ve Finansal Kanunlar*, ss. 1-2, 71.
35 idem., *İktisat*, s. 224.
36 idem., s. 321; idem., Finans İlmi ve Finansal Kanunlar, s.71.
37 Cavit Bey, ibid., ss. 5-7.
38 Pelin, *İktisat*, ss. 29-32.

Pelin Kurtuluş Savaşı esnasında halk tarafından gösterilen pek çok fedakarlığın da bu türden olduğunu ifade eder. Genel tehlike anında, insanların bir bütün oluşturması, vatan menfaati doğrultusunda birçok insanın şahsi menfaatini bir kenara bırakmış olması ona göre bu meseleye kuvvetli bir örnek teşkil eder.[39] Kısacası hem Fazıl Bey hem de Cavit Bey tarafından iktisat bir sosyal bilim olarak tanımlanmış olsa dahi, ikisinin de sosyal bilim anlayışının birbirinden tamamen farklı olduğu açıktır.[40]

Ayrıca, Cavit Bey, iktisadın ahlak, hukuk gibi bir takım sosyal bilimler ve kurumsal yapılarla belli bir yakınlık içerisinde bulunduğunu kabul etse dahi, bunların iktisadi kanunların oluşumunda bulundukları etkiler hususunda var olan iddialara karşı mesafelidir.[41] İktisadi kanunlar üzerinde devletin yahut başka bir kurumsal yapının tesirini önemsiz bulur. Ona göre iktisadın diğer alanlarla kurduğu ilişki dahi sadece liberal bir düzleme sahiptir.[42] Öte yandan Pelin, iktisadi kanunların genel yapısının oluşumunda, hukuk, ahlak gibi diğer beşeri alanların etkisini kaçınılmaz görmektedir. Ona göre ahlak iktisat üzerinde bir denetim mekanizmasıyken hukuk da iktisadi kanunların şekillenmesinde belirleyici bir role sahiptir.[43]

Konu serbest rekabete geldiğinde, bu konuda da Cavit Bey ve İbrahim Fazıl Bey arasında bir kısım farklılıklar göze çarpar. Cavit Bey için serbest rekabet zaten tartışılabilecek bir mevzu değildir. Serbest rekabet ekonominin olmazsa olmazıdır. İbrahim Fazıl Pelin serbest rekabetin faydalarını kesinlikle geri çevirmez, aksine serbest rekabetin diri tutulması gerekliliğinin altını çizer. Öte yandan, temel bir şekilde ifade edilecek olursa, serbest rekabetin sınıfsal çıkarlar, sosyal fayda, kamu faydası ve devletin gelişimine zararlı da olabilecek bir yapısının bulunduğunu, serbest rekabetin toplum için var olan faydasına zarar vermeyecek şekilde zararlı yanlarını tahfif edecek surette devletin serbest rekabete meşru bir müdahale hakkının mevcut olduğunu ifade eder.[44] Serbest rekabetin ve tekellerin genelin faydasını uğrattıkları suiistimali azaltmak, milli üretimin ezilmesine mani olmak ve milli üretimi kuvvetlendirmek, zayıf toplumsal sınıfları himaye etmek ve bu sınıflara mensup olanların koşullarını iyileştirmek gibi amaçlarla devlet ekonomiye müdahale etme hakkına sahiptir. Bu bakımdan serbest rekabetin sınırları devlet tarafından çizilerek onun zararlı yanlarının önüne geçilmeye

39 idem., ss. 30-31.
40 idem., s. 7; Cavit Bey, ibid., s. 5.
41 idem., s. 6.
42 idem., s. 8.
43 Pelin, *İktisat*, ss. 7-8, 22; idem., *Bütçe*, s. 10.
44 idem., *İktisat*, c. 2, ss. 89, 122-125, 223.

çalışılır.[45] Öte yandan yanlış zamanda, yanlış koşullar altında ve yanlış surette ifa edilecek bir devlet müdahalesi genel çıkarların zarar görmesine de sebep olabilir.[46] Primler ve himaye usulleri yerinde kullanılmadığı zaman hazineye fazla yük yüklenilmiş olmakla beraber aynı zamanda, bu usuller adam kayırmacılık doğrultusunda uygulandığında genel çıkarlar bireysel çıkarlara feda edilebilir, yahut girişimciler kendi imkanları yerine devletin imkanlarına dayanmaya alışabilir ve tembelleşebilirler.[47] Bu zararların önüne geçmek için de devlet müdahalelerinde dikkatli olmalıdır. Sonuçta, Pelin'e göre, devlet ekonomiden dışlanacak bir figür değildir; fakat devletin müdahale alanı da suiistimaller zinciri yaratacak ölçütte geniş bir meşruluğa sahip değildir. Anlaşılmaktadır ki İbrahim Fazıl Pelin, devlete düzenleyici rolünün yanı sıra bir rehber görevi atfetmektedir. Ona göre devlet ve fert birbirini tamamlayan iki kuvvettir. Bunlar birbirine zıt ve muhalif kuvvetler değildir.[48] Yine de, onun için devlet, Rousseau'da olduğu gibi ferdi kucaklayan bir baba figürü gibi de değildir. Devlet, İbrahim Fazıl Pelin'e göre, Rousseau'da olduğu gibi toplumsal bir mukavele ile değil, kamusal ihtiyaçlar sonucunda ortaya çıkmıştır ve yüzde yüz güvenilecek bir kamusal şahsiyet de değildir.[49]

Pelin'e göre, devletin ormanlar, elektrik, su, demiryolu gibi altyapı meseleleri, madenler gibi işletme alanlarında ise varlık göstermesi genel itibariyle meşrudur ve neredeyse kaçınılmazdır.[50] Devlet, zamanın ve koşulların gerekliliğine göre, serbest rekabetin egemen olduğu piyasaya zarar vermeyecek surette serbest rekabet ortamına da katılabilir, piyasadaki bazı sektörlere teşvik ve primler de sağlayabilir. Hatta aşağı bir ekonomi evresinden yukarı bir ekonomi evresine geçiş maksadıyla bazen devletin doğrudan girişimci rolü üstlenmesi neticesinde serbest rekabetin faydalarının uğrayacağı zarar dahi bir dereceye kadar göze alınabilir. Mesela, bir ülkede, tarihi sebeplerden dolayı gerekli sermaye oluşamamış, bireysel girişimcilik yeterli cesaret ve kuvveti kazanamamış ise devletin doğrudan doğruya yatırım usullerini uygulaması kaçınılmazdır. Böyle zamanlarda yine de, bu usul mümkün olduğunca geçici ve kontrol altında tutulmalıdır.[51] Devlet yatırımında, devletin dikkat etmesi gereken hususları da şöyle sıralar:

Devlet girişimiyle kurulan her işletmeye otonomi vermek,

---

45 idem., ss. 89, 122-125.

46 idem., *İktisat*, s. 223.

47 idem., s. 224; idem., *Bütçe*, ss. 11-14.

48 idem., Finans İlmi ve Finansal Kanunlar, s. 2.

49 idem., p. 2; Jean Jack Rousseau, "Of Social Contract", *Rousseau: Social Contract and Other Later Political Writings*, Victor Gourevitch (Çev.), Cambridge: Cambridge University Press, 2004 (ilk basım 1762), ss. 39-81.

50 Pelin, *İktisat*, ss. 327-328; idem., *Finans İlmi ve Finansal Kanunlar*, s. 62.

51 idem., ss. 71-72.

Her bir işletmenin yönetimini bir yönetim kurulu ile yürütmek ve yönetim kurulunu mümkün olduğunca sanayi ve ticaret adamlarıyla vücuda getirmek,

Bu işletmelerin devlet bütçesinden ayrı olarak kendi bütçelerini oluşturmakla beraber muhasebe usullerini de devletten ayrı tutarak ticaret ve sanayi muhasebe usullerine tabii tutmak,

Devlet ve belediye teşebbüslerini vergi vesaire bakımından bireysel teşebbüs ile eşit tutmak.

Bu yerlerin bütçe görüşmelerini parlamentoda yapmak ve denetlenebilirliklerini sağlamak ve yapılan harcamaların hesaplarını vermeye mecbur kılarak olası usulsüzlüklerin önünü almak.[52]

Bunun dışında, madenler hakkında Pelin devletin madenlerin mülkiyetini elinde tutması gereğinde ısrarcıdır:

"Madenler tabiatın ve bu itibarla cemiyetin malıdır. Gerçi bunun üzerinde toprak sahibi de, madeni bulan da hak iddia edebilir. Lakin, mevcudiyetinden haberi bile olmadığı bir madeni, yalnız toprağın yüzüne malik olduğu bahanesi ile toprak sahibine bağışlamak, onu sebepsiz yere zenginleştirmek, bütün cemiyete ait olması lazım gelen bir hakkı, manasız yere, fertlere hediye etmek demek değil midir?"[53]

Pelin, uluslararası ticaret konusunda da devlete Cavit Bey'den farklı bir konum arz eder. Cavit Bey için, yukarıda belirttiğimiz üzere, devlet serbest ticaret kaideleri doğrultusunda bu ticaret alanının muhafazasını sağlamaktan başka bir role sahip değildir. Pelin için ise serbest ticaretin faydaları iktisadi açıdan mahfuz olmakla beraber, devlet genel ve milli faydanın serbest ticaret ile zedelenmemesi için dikkatli olmalıdır.

"[Günümüzün iktisat anlayışına göre] Bir kelime ile mesele prensip meselesi olmaktan çıkmış, beynelmilel ticarette ne gibi hal ve şartlar dahilinde devlet müdahalesine lüzum görüleceği takdir meselesi haline girmiştir."[54]

İbrahim Fazıl Bey'in, serbest ticarete yapılacak müdahaleler için çizdiği ölçütleri ise şöyle sıralayabiliriz;

Yeni bir icat vasıtasıyla yahut başka bir vasıtayla, yeterli altyapı ve kaynağa sahip olmasına rağmen, bir ülkede ortaya çıkan girişimler yabancı ürünler ile rekabet edebilecek güce kavuşana kadar tehdit altında kalabilir ve bu ürünler ile rekabet edemeyerek iflasa sürüklenebilir. Bu durumda yerli sermaye zarar göreceğinden ve işsizlik artacağından devletler yerli sanayiyi korumak için müdahalede bulunabilirler.

52 idem., *İktisat*, s. 334.
53 idem., Finans İlmi ve Finansal Kanunlar, s. 62.
54 idem., *İktisat*, c. 2, pp. 85-86.

Bazı ülkelerde yeterli altyapı, kaynak ve donanım olmasına rağmen diğer devletler ile rekabet korkusundan kurulamayan sanayiler vardır. Böyle zamanlarda yatırımcılar yeterli cesarete sahip olamazlar ve ülkede sanayi gelişmez. Bu durumda da devletler, bu türden iç sanayilerini himaye altına almak durumundadır.

Uluslararası ticaretin serbesti şartları mütekabiliyet ilkesine dayanmalıdır. Bir ülke başka bir ülkeye kapılarını tek taraflı olarak açacak olursa bundan zarar görecektir. Devlet ihracatında karşı devletin bir müdahalesiyle karşı karşıya kaldığında karşılığında serbest ticarete müdahalede bulunmalı ve durumun kendi aleyhine dönmesine imkân vermemelidir. Ayrıca, devlet kendi üretim alanlarını koruyabilmek için yabancı girişimciler tarafından yapılabilecek prim ve dampinglere karşı da dikkatli davranmalıdır.[55]

İbrahim Fazıl Bey bu savı karşısında getirilecek liberal kaynaklı eleştirilerin de farkındadır. İlkin, serbest ticareti sınırlandırmanın neticesinde, ülke içinde sınır koyulan üründe bir pahalılığa sebep olabileceğini belirtmektedir. Bu durumda ilk bakışta genel çıkarlar zedeleniyor gibi olsa da, meselenin milli üretim meselesi olduğunu, bu durumun da genel faydaya hizmet edeceğini; ancak yine de bir süre için halka bu yükün yükletilmesine sebebiyet verilebileceği için böyle durumlarda dikkatli karar verilmesi gerektiğini belirtmektedir. İkincisi, yerli girişimcilerin himaye sayesinde rekabet karşısında bir çaba harcamamaya alışabileceklerini belirtmektedir. Bu durumda da girişimciler müdahaleciliği kendileri için bir hak olarak görebilir ve iç piyasayı kendi tasarrufları altına almak isteyebilirler. Üçüncüsü de particilik hareketleri ile adam kayırma, kendi çevresine imtiyaz dağıtma gibi durumlarda memlekette uzun süre yaşamak imkânı olmayan girişimlerin ortaya çıkmasına ve memleketi birçok masraf yükümlülüğü altında bırakmasına karşı bilinçli ve dikkatli olunmalıdır. Son olarak, devletler dış ticaretlerinde yapacakları sınırlamalarının karşılarındaki devlet tarafından karşılıksız bırakılmayacağını da bilmelidirler. Nitekim her devlet, kendine karşı kapatılan ticaret kapılarına karşılık kendi ülkesinin kapılarını da kapatmaya meyledecektir. Kısaca devletlerin alacakları tek taraflı kararlar o devletlerin ihracatlarına da aksi tesirde bulunacaktır.[56] Ayrıca devletlerin gümrükler hakkında alacakları tek taraflı kararların yatırımcıları ürküteceğini belirtmekte, böyle bir durumda yatırımcıların kafalarında belirsizlik oluşacağını ve piyasadan çekinik duracaklarını ifade etmektedir.[57]

---

55 idem., p. 93.
56 idem., ss. 94-95.
57 idem., s. 127.

Bu aşamada belirtmek gerekir ki, İbrahim Fazıl Pelin için uluslararası ticaret anlaşmalarının oldukça büyük bir önemi vardır. Ona göre uluslararası ticaretin şeklini belirlemek için en elverişli yol diğer devletlerle yapılacak karşılıklı ticaret anlaşmalarıdır. Böylelikle bir devlet ne tam manasıyla bir açık kapı politikası izlemek zorunda kalır ne de güçlü bir himayenin zararlarına maruz kalır; memlekette himayeye ihtiyaç duyan üretim sahalarını korumak, ortaya çıkmak için gereken şartlara sahip olan girişimleri desteklemek, mevcut girişimleri olası sıkıntılara karşı korumak ve ülkenin ihracat sahasını genişletmek için devlet karşılıklı ticaret anlaşmalarıyla uluslararası ticareti belli ölçüde kontrol edebilmek adına doğrudan fırsat edinir.[58] Nitekim Pelin tam bir açık kapı politikasına karşıdır. Başarılı bir ekonomi yönetimi için devlet kendi gümrük rejimleri üzerinde hareket kabiliyetine sahip olmak zorundadır.[59] İbrahim Fazıl Pelin uluslararası ticaret anlaşmalarının karşılıklı olduğu müddetçe mümkün olduğunca artmasından yanadır. Hatta, bu anlaşmaların çok taraflı multilatéral anlaşmalar halini alabilmesini temenni etmekte ve bu aşamada oluşturulacak gümrük birliklerini müdafaa etmektedir. Dahası İbrahim Fazıl Bey'in açıklamalarından o dönemde Avrupa içinde bir gümrük birliği kurulmasının tartışılmaya başlandığı da anlaşılır (1933). Öte yandan *İktisat* kitabında İbrahim Fazıl Bey, bir gün gümrük birliklerinin oluşması için umudu olduğunu, fakat bunun için henüz erken olduğunu belirtmiştir.[60] Dahası, 1934'te Dördüncü Balkan Konferansı'nda Türk heyeti içinde yer almış ve Balkan Gümrük Birliği fikirlerini duyurma fırsatı elde etmiştir.[61] Cavit Bey için ise uluslararası ticarette devlet müdahalesinin faydası büyük bir yanılsamadan ibarettir. Cavit Bey tam anlamıyla serbest mübadele yanlısıdır ve devletin bu ortamdaki her türlü faaliyetini sakıncalı ve zararlı görmektedir.[62]

Temel olarak Cavit Bey ve İbrahim Fazıl Pelin arasındaki düşünce farklılıklarını daha da çoğaltmak ve devam ettirmek mümkündür. Şimdilik, son olarak belirtebiliriz ki, miras hakkı dahi, İbrahim Fazıl Pelin'in iktisadi tu-

---

58 idem., s. 97.

59 Türkiye'nin Lozan Antlaşması'nda kabul ettiği iktisadi yükümlülüğü de, tarzı bakımından başarılı görmekte ve ayrıca, Lozan'dan sonraki beş senelik süreç içerisinde oluşturduğu gümrük siyasetini de başarılı bulmaktadır. Bu gümrük tarifesi ile memleketin ihtiyaçlarının özenle belirlendiğini, neyin tedarikine kuvvetli ihtiyaç olunduğu, neyin himaye edilmesi gerektiğinin uzun ve başarılı uğraşlarla dikkatlice tespit edildiğini ve buna göre bir tarife oluşturulduğunu belirtmektedir. Lozan ile birlikte bu siyasetin belirlenip uygulanabilmesi için elverişli bir ortam oluşturulmuş olmasından dolayı da Lozan'ı bir dönüm noktası olarak görmektedir. Bk. Pelin, "Ticaret ve Finans Münasebetlerimiz", *Siyasal Bilgiler Mecmuası*, sayı 61, 1936, ss. 21-23; idem., "Arazi Terk ve Ilhakında Devlet Borçları ve Lozan'da Devlet Borçlarının Taksimi", *Istanbul Universitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Profesör Cemil Bilsel'e Armağan'dan Ayrı Basım*, 1939.

60 idem., *İktisat*, c. 2, ss. 97-98.

61 Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 01017090, 196, F:1, Ek:228, p. 17; "Balkan Konferansı Yarın Resmen Açılıyor", *Cumhuriyet Gazetesi*, 19 Ekim 1931. Baskı. ss. 1, 5.; Ali Fuat, "Bükreş Mektubu - Balkan Misakı Esasları", *Cumhuriyet Gazetesi*, 25 Ekim 1932. Baskı. s. 3.

62 Cavit Bey, ibid., ss. 269-276.

tumunda sorgulanamaz bir hak değildir. Cavit Bey, miras hakkını doğal bir hak olarak hakkının tanımlarken, Pelin tarafından miras mefhumunun faydaları yadsınmazken, gene de soy aracılığı ile kuşaktan kuşağa sermaye ve mülk aktarımının doğası ve meşruluğu sorgulanmaktadır.[63]

Son olarak, Göçer ve Çetin'e getirilebilecek bir diğer eleştiri de, yayınladıkları kitaptaki transkripsiyon hatalarından kaynaklanan anlam kayıplarıdır. Göçer ve Çetin Osmanlı'nın Son İktisat Kitaplarından İlm-i İktisat Dersleri isimli kitaplarında matbu metin olarak internet vasıtasıyla ulaşılabilir olan Pelin'in İlm-i İktisat Dersleri kitabını Latin alfabesine çevirerek kitabın başında Pelin'e dair yaptıkları on iki sayfalık analizlerinde kitapta geçen *meslek-i tarihi taraftarları* sözcüğünü *meslek tarihi taraftarları* olarak okumuşlar, *meslek tarihi taraftarları* söylemini de *iktisat tarihçileri* olarak günümüz Türkçesine çevirmişler ve Pelin'in Alman Tarih Okulu düşünürlerine yönelttiği eleştirileri, onun '*iktisat tarihçileri*'ne yönelttiği eleştiriler olarak ele almışlar ve bunun üzerine birtakım analizler yapmışlardır.[64] Bu anlamda, Pelin'in telif eserleri arasında yer almayan bu kitap incelenecek olsa dahi, içerikteki transkripsiyon hatalarına dikkat edilmesinde fayda vardır.

SONUÇ

Sonuç olarak İbrahim Fazıl Pelin'in iktisadi düşün dünyasını liberal bir bağlamda ele almak mümkün olsa da, onu klasik okula oturtmak ve saf bir liberal olarak görmek mümkün olmayacaktır. Kimi görüşlerinde Pelin'i liberal okulla ilintili görmeye dair akademide bir meyil oluşsa da, gerek onun kendi ifadeleri ve gerek onun düşünceleri ışığında, onun heterodoks bir iktisadi düşünceye meylettiğini görmek kaçınılmazdır. Ona göre iktisat, her zaman ve her yerde evrensel kanunlarla açıklanamayacak bir sosyal bilimdir. Uğraş alanı toplum ve insanın kendisidir. İnsan motivasyonunun aksiyonlar üzerindeki öngörülmesi güç tesiri ve çevresel faktörler sebebiyle iktisadi olaylar zamana, mekâna ve toplumsal yapıya göre değişiklik göstermektedir. Dahası, devlet ve birey birbirlerine zıt kuvvetler değil, aksine birbirini tamamlayıcı figürlerdir. Devlet genel ve kamusal ihtiyaçlar neticesinde vücut bulan bir kurumdur. İktisat ise bu ihtiyaçların tam göbeğinde olan bir bilimdir. Umumi fayda göz önünde bulundurularak devlet bir sistem dahilinde ve profesyonel bir zeminde hareket etmek koşulu ile iktisadi faaliyet alanına müdahil olma ve iktisadi hayatta yer alma hakkına sahiptir. Bu bakımdan, Pelin serbesti okulun ve müdahalecilik okulunun tespitleri üzerinden ve bu okullara yöneltilen eleştirileri eklektik ve realist bir çerçe-

63 idem., s. 61; Pelin, *İktisat*, c. 2, s. 239-241.

64 Göçer & Çetin, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı", s. 13.

vede süzerek kendi görüşlerini dönemin literatürüne sunmuştur. Gerek aksiyonları ve gerek literatüre yaptığı geniş katkılarıyla onun iktisadın profesyonelleşmesi ve bilimselleşmesi adına önemli katkıları olmuştur.

Onun üzerine yapılacak detaylı analizler, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci ekseninde iktisadın bilimselleşme ve profesyonelleşme bağlamında vardığı aşamayı anlamlandırmak ve dönemin literatüründeki tartışmaların aldığı yönü görmek açısından kıymet arz etmektedir. Böylelikle, erken Cumhuriyet dönemindeki iktisadi düşünce tartışmalarının, literatürdeki sosyal ve politik pragmanın ötesine geçip profesyonel icracılar tarafından iyice özümsenmiş bir formasyona büründüğü anlaşılmış olmaktadır. Pelin ile birlikte, Türkiye'de tanınan ve kullanılan iktisat literatürünün zenginleştiği ve sistematik, çağa uygun iktisadi tartışmaların yerli literatüre kazandırıldığı görülmektedir. Bu yüzden, İbrahim Fazıl Pelin'in düşün dünyasını anlamayı iktisadi düşünce tarihi çalışmalarına önemli bir katkı olarak atfediyorum. Nitekim, literatüre ve dönemin bilimsel, politik ve sosyolojik gelişmelerine olan hakimiyeti, fikirlerindeki sistematik yöntem, tutarlılık ve bilimsel derinlik ve fikirlerinin döneminin hakikatlerini görmezden gelmemesi gibi olgular göz önünde bulundurulduğunda, Pelin kendine değin var olan iktisadi düşünce mirasının bir doruk noktası olarak karşımıza çıkmaktadır demek abartılı olmayacaktır. Netice itibariyle, bu çalışma Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin'in literatüre takdimini ve onun üzerine literatürde var olan tartışmalardaki eksikliklere odaklanmayı amaç edinmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

Arşiv Kaynakları

-T. C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 180_09_87_423_1.

-T. C. Cumhurbaşkanlığı Arşivi, 01017090, 196, F:1, Ek:228, 17.

Gazeteler

-Ali Fuat, Bükreş Mektubu - Balkan Misakı Esasları, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Ekim 1932. Baskı, 3.

-Balkan Konferansı Yarın Resmen Açılıyor, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Ekim 1931. Baskı, 1, 5.

Telif Eserler

-AKALIN, Güneri, Atatürk Dönemi Maliye Politikaları, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 2008.

-AYDEMİR, Şevket Süreyya, "Don Kişotun Yeldeğerinlerile Muharebesine, Kürsü Politikacılığına ve Cavit Bey İktisatçılığına Dair", Kadro, sayı 17, 1933, 9-15.

-Cavit Bey, İktisat İlmi, (Haz. Kürşad Kopuz), Liberte, Ankara, 2001.

-ÇAKMAK, Diren, Osmanlı İktisat Düşüncesinin Evrimi, Societas ve Universitesi Gerilimi, Libra Kitap, İstanbul, 2011.

-ÇAKMAK, Orhan, "Takdim", İktisat İlmi, (Haz. H. Kürşad Kopuzlu), Liberte, İstanbul, iii-xv.

-FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, "Profesör İbrahim Fazıl Pelin Üzerindeki Fikri Tesirlere Dair", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 11, sayı 1-2, 1945, 10-22.

-EGE, Ragip - Hagemann, Harald, "The Modernisation of the Turkish University after 1933: The Contributions of Refugees from Nazism", The European Journal of the History of Economic Thought, 2012, sayı 19/6, 944-975. Web. 29 Aralık 2017, https://doi.org/10.1080/09672567.2012.735684.

-GÖÇER, Kenan - Çetin, Cem, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in Hayatı ve İlm-i İktisat Dersleri Kitabı Üzerine", Osmanlı'nın Son İktisat Kitaplarından İlm-i İktisat Dersleri, (Haz. Kenan Göçer & Cem Çetin), Okur Akademi, İstanbul, 2017, 9-20.

-_____, "Maliyeci İbrahim Fazıl Pelin'in İlm-i İktisat Dersleri Kitabı", 2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies, c. 2, Temel Gürdal ve diğ. (haz.), Başköprü Publication, Sakarya, 2017, 41-49.

-KILINÇOĞLU, Deniz T., Economics and Capitalism in the Ottoman Empire, Routledge, New York, 2015.

-KURMUŞ, Orhan, Bir Bilim Olarak İktisat Tarihinin Doğuşu, Yordam Kitap, İstanbul, 2009.

-NADAROĞLU, Halil, "Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarında Bugüne Kadar İzlenen Maliye Eğitimi ve Politikası", Türkiye I. Maliye Eğitimi Sempozyumu, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1985.
-NEUMARK, Fritz, Boğaziçine Sığınanlar, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1982.
-OKAY, Orhan, "Tes¸ebbu¨se Sarfedilmis¸ Bir Hayatın Hikâyes"i, Kitap-lık, sayı 54, 2002, 130-136.
-"Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin (1886-1944)", Karınca Dergisi, sayı 425, 1972.
-ÖZVEREN, Eyüp, "A Hundred Years of German Connection in Turkish Economic Thought", The German Historical School and European Economic Thought, José Luís Cardoso, Michalis Psalidopoulos (Der.), Routledge,New York, 2015, 149-166.
-_____, "Ottoman Economic Thought and Economic Policy in Transition: Rethinking the Nineteenth Century", Economic Thought and Policy in Less Developed Europe, Routledge, London, 2001, 129-144.
-_____, "The Intellectual Legacy of the Kadro Movement in Retrospect", METU Studies in Development, sayı 23/4, 1996, 565-576.
-PELİN, İbrahim Fazıl, İktisat, Akşam Matbaası, İstanbul, 1927.
-_____, İktisat, c.2, Arkadaş Matbaası, İstanbul, 1933.
-_____, "Ticaret ve Finans Münasebetlerimiz", Siyasal Bilgiler Mecmuası, sayı 61, 1936.
-_____, "Buhranın Sonuna Erdik mi?", Her Ay Dergisi Siyaset ve İktisadiyat, no. 2, 1937, 15-23.
-_____, "Arazi Terk ve Ilhakında Devlet Borc¸ları ve Lozan'da Devlet Borc¸larının Taksimi", Istanbul U¨niversitesi Hukuk Faku¨ltesi Mecmuası Profeso¨r Cemil Bilsel'e Armağan'dan Ayrı Basım, 1939.
-ROUSSEAU, Jean Jack, "Of Social Contract", Rousseau: Social Contract and Other Later Political Writings, (Çev. Victor Gourevitch), Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
-SAYAR, Ahmet Güner, Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması: Klasik Dönem'den II. Abdülhamit'e, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000.
-_____, Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Ekonomik, Kültürel ve Devlet Felsefesine Ait Değişmeler, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2001.
-TÜRKEŞ, Mustafa, "A Patriotic Leftist Development – Strategy Proposal in Turkey in the 1930s: The Case of the Kadro (Cadre) Movement", International Journal of Middle East Studies, sayı 33, 2001, 91-114.